

BEOS-945/25

Warszawa, 1 lipca 2025 r.

WYDZIAŁ OBSŁUGI PREZYDIUM SEJMU

L.dz. *SPS-III.020.127.12.2025*

Data wpływu *02.07.2025*

Pan

Szymon Hołownia

Marszałek Sejmu

Rzeczypospolitej Polskiej

**Opinia w sprawie oceny skutków regulacji poselskiego projektu ustawy
o zmianie ustawy o mniejszościach narodowych i etnicznych
oraz o języku regionalnym oraz niektórych innych ustaw
(druk sejmowy nr 1346)**

Na podstawie art. 34 ust. 9a uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 30 lipca 1992 r.
– Regulamin Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej (Monitor Polski z 2022 r. poz. 990, ze zm.)
sporządza się następującą opinię:

I. Problem, który zamierzają rozwiązać Wnioskodawcy

W części I deklarowanych skutków regulacji (DSR) nie wskazano, co stanowi problem, którego rozwiązaniu ma służyć projekt. Jak można wywnioskować z informacji zamieszczonych w uzasadnieniu projektu oraz w części II.4 DSR (skutki społeczne), Wnioskodawcy uważają umożliwienie danej grupie społecznej porozumiewania się w swoim języku na własnym terytorium w określonych sytuacjach za korzystne, tak z perspektywy interesu grupy, jak i wchodzących w jej skład jednostek. Z uwagi na liczbę osób deklarujących „narodowość śląską” i posługiwanie się mową śląską Wnioskodawcy uznają, że proponowane rozwiązanie będzie sprzyjać wzrostowi integracji społecznej, wzmocnieniu kapitału społecznego i zwiększeniu atrakcyjności regionu. Wobec powyższego można przyjąć, że w ocenie Wnioskodawców problemem jest to, że nieuznawanie języka śląskiego za język regionalny może stanowić barierę w pełnym rozwoju jednostek i grup społecznych posługujących się tym językiem.

II. Rozwiązanie rekomendowane przez Wnioskodawców

W ocenie Wnioskodawców właściwym środkiem do osiągnięcia założonych celów jest nowelizacja ustawy z dnia 6 stycznia 2005 r. o mniejszościach narodowych i etnicznych oraz o języku regionalnym¹ (dalej: ustawa) polegająca przede wszystkim na uznaniu języka śląskiego za język regionalny w rozumieniu ustawy (projektowany art. 19 ust. 2 ustawy), a także na poszerzeniu składu Komisji Wspólnej Rządu i Mniejszości Narodowych i Etnicznych o dwóch przedstawicieli społeczności posługującej się językiem śląskim (projektowany art. 24 ust. 1 pkt 3 ustawy). Pozostałe zmiany w ustawie (art. 1 projektu) oraz w innych nowelizowanych ustawach² (art. 2-10 projektu) mają charakter dostosowujący i stanowią konsekwencję uznania języka śląskiego za język regionalny w rozumieniu ustawy. W art. 11-14 projektu zawarto przepisy przejściowe.

Proponowana ustawa ma wejść w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia.

III. Inne rozwiązania rozważane przez Wnioskodawców

Wnioskodawcy nie rozważali alternatywnych rozwiązań.

IV. Rozwiązania przyjmowane w innych państwach, w szczególności państwach członkowskich OECD/UE

Sposoby i zakres ochrony języków, które zostały formalnie określone przez państwa należące do Unii Europejskiej lub OECD jako języki regionalne lub języki mniejszości, charakteryzują się dużym zróżnicowaniem. Większość aktów prawnych regulujących te kwestie w Europie odwołuje się do Europejskiej Karty Języków Regionalnych lub Mniejszościowych (dalej: Karta)³. W Karcie świadomie nie zdefiniowano ani nie rozróżniono tytułowych „języków regionalnych” od „języków mniejszościowych”, mając na uwadze odmienną sytuację mniejszości w różnych państwach, a także cel Karty, jakim jest ochrona i promocja języków mniejszości nie

¹ Dz. U. z 2017 r. poz. 823.

² Ustawy: z dnia 17 maja 1989 r. – Prawo geodezyjne i kartograficzne (Dz. U. z 2024 r. poz. 1151, ze zm.); z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (Dz. U. z 2024 r. poz. 750, ze zm.); z dnia 29 grudnia 1992 r. o radiofonii i telewizji (Dz. U. z 2022 r. poz. 1722, ze zm.); z dnia 4 września 1997 r. o działach administracji rządowej (Dz. U. z 2024 r. poz. 1370, ze zm.); z dnia 7 października 1999 r. o języku polskim (Dz. U. z 2024 r. poz. 1556); z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz. U. z 2024 r. poz. 1491, ze zm.); z dnia 29 sierpnia 2003 r. o urzędowych nazwach miejscowości i obiektów fizjograficznych (Dz. U. z 2019 r. poz. 1443); z dnia 21 października 2016 r. o umowie koncesji na roboty budowlane lub usługi (Dz. U. z 2023 r. poz. 140 i z 2025, poz. 620) oraz z dnia 11 września 2019 r. – Prawo zamówień publicznych (Dz. U. z 2024 r. poz. 1320 i z 2025 r. poz. 620).

³ Europejska Karta języków regionalnych lub mniejszościowych, sporządzona w Strasburgu dnia 5 listopada 1992 r., Dz. U. 2009 nr 137 poz. 1121. Polska ratyfikowała Kartę w 2009. Zob. Oświadczenie rządowe z dnia 22 maja 2009 r. w sprawie mocy obowiązującej Europejskiej karty języków regionalnych lub mniejszościowych, sporządzonej w Strasburgu dnia 5 listopada 1992 r., Dz. U. 2009 nr. 137 poz. 1122; <https://www.gov.pl/web/mniejszosci-narodowe-i-etniczne/europejska-karta-jezykow-regionalnych-lub-mniejszosciowych> [wszystkie źródła internetowe cytowane w niniejszej opinii zostały sprawdzone 1 VII 2025 r.].

zaś określenie ich praw etnicznych czy kulturowych⁴. W efekcie zastosowana w Karcie definicja „języki regionalne lub mniejszościowe” odnosi się praktycznie do wszystkich mniejszościowych języków autochtonicznych⁵. Języki imigrantów, a także dialekty języka urzędowego, nie są przy tym uznawane za języki regionalne lub mniejszościowe⁶.

W państwach, które przyjęły lub ratyfikowały Kartę, sposób klasyfikowania języków jest zróżnicowany. Na podstawie tego dokumentu wyróżnia się języki regionalne, języki mniejszości etnicznych, języki mniejszości narodowych, języki mniejszości terytorialnych (mniejszości odwołujących się do związków z państwem narodowym) i nieterytorialnych (nieposiadających swoich państw narodowych), ewentualnie języki o tzw. równym statusie urzędowym lub tzw. drugie języki urzędowe, obowiązujące na określonych obszarach. Podziały i wyróżnianie języków różnych mniejszości zależy zarówno od uwarunkowań historycznych, politycznych, ekonomicznych, jak i tradycji oraz bieżącej sytuacji społecznej w państwach, które ratyfikowały Kartę. Z powyższych względów sam sposób określania języków mniejszości (w tym wyróżnianie języków regionalnych), zakres i sposób ochrony tych języków oraz wsparcia udzielanego społecznościom, w których języki te są używane, mogą być znacząco odmienne w państwach-stronach Karty.

W prawodawstwie większości państw stosunkowo rzadko stosuje się określenie „język regionalny” w celu klasyfikowania lub podziału chronionych języków. Natomiast w odnoszących się do Karty aktach prawnych częściej wskazuje się na podstawie których przepisów Karty wybrane języki są chronione (najczęściej są to: Część 2 Karty – Zobowiązania lub Część 3 Karty – Ustalenia praktyczne). Wynika to z faktu, iż Karta przewiduje mechanizm umożliwiający ocenę sposobu jej stosowania w państwie-stronie (art. 17 Karty)⁷.

Pojęcie „język regionalny” stosowane jest m.in. w ustawodawstwie: Holandii, Niemiec, Portugalii. Rząd Holandii uznaje języki fryzyjski, limburgski i dolnosaksoński za języki regionalne. W Niemczech jedynym językiem uznanym za język regionalny jest język dolnoniemiecki. Pozostałe języki chronione na podstawie Karty uznawane są za języki mniejszości, niezależnie od tego, czy władające nimi mniejszości odwołują się do swoich związków z innym państwem (lub terytorium) czy też nie. W tym kontekście, dialekt śląski języka niemieckiego (znany również jako *Schläsche Sproache* lub *Schlesisch*) to zbiór gwar, którymi do 1945 r. posługiwało się blisko 7 milionów osób. Używany był głównie na Dolnym Śląsku oraz na przyległych terenach Sudetów⁸. Organizacja SIL International klasyfikuje dialekt śląski jako

⁴ Raport wyjaśniający do Europejskiej Karty Języków Regionalnych lub Mniejszościowych, Rada Europy, s. 271-273, <https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=09000016806d3648>.

⁵ T. Wicherkiewicz, *Języki regionalne w Europie Środkowo-Wschodniej – nowa jakość w polityce językowej, nowy wymiar tożsamości*, [w:] „Język, Komunikacja, Informacja”, nr 6/2011, s. 71-78, <https://repozytorium.amu.edu.pl/server/api/core/bitstreams/66ed0bd1-61cf-421a-ac71-89adfd963d25/content>.

⁶ Udzielmy głosu językom regionalnym i mniejszościowym, Rada Europy, <https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=09000016806c7485>.

⁷ Ibidem.

⁸ Niemieckie dialekty Śląska, http://inne-jezyki.amu.edu.pl/language/niemieckie.dialekty_slaska/.

odrębny język, określając go mianem „języka dolnośląskiego”⁹. Warto jednak zaznaczyć, że ta nazwa nie oddaje w pełni zasięgu geograficznego dialektu, ponieważ obejmował on również obszary Górnego Śląska¹⁰. Obecnie dialekt śląski (zwłaszcza jego odmiana dolnośląska) jest sporadycznie używany przez nieliczne grupy ludności w Niemczech¹¹. Z racji historycznych powiązań ze Śląskiem, niewielkie grupy użytkowników mogą się nim posługiwać w niektórych rejonach Brandenburgii i Saksonii oraz w środowiskach diaspory. W Niemczech dialekt śląski nie ma statusu oficjalnego języka regionalnego ani języka mniejszościowego. Dialekty te wykazują silną tendencję do zanikania i asymilacji z językiem standardowym, a liczba ich użytkowników jest znikoma. W niemieckim kontekście dialekt śląski jest postrzegany przede wszystkim jako historyczny dialekt języka niemieckiego lub zbiór gwar silnie nacechowanych wpływami standardowego języka niemieckiego.

W Portugalii oficjalnie uznaje się tylko jeden język regionalny – język mirandês, którego status opisany został w odrębnej ustawie. W Hiszpanii i Finlandii nie wyróżniono języków mniejszości narodowych lub języków regionalnych, natomiast wskazano na języki o tzw. równym statusie urzędowym. W Hiszpanii, w której nie wyróżnia się języków mniejszości narodowych lub języków regionalnych, wskazano na 4 języki o tzw. równym statusie urzędowym, przy czym kwestie związane z ich stosowaniem w różnych dziedzinach życia społecznego, gospodarczego czy politycznego regulowane są przez odpowiednie przepisy wydawane przez hiszpańskie wspólnoty autonomiczne. W Finlandii status równego języka urzędowego posiada język Sami obecny w czterech gminach na północy kraju. W Holandii na obszarze prowincji Fryslân język fryzyjski jest drugim językiem urzędowym. W zamorskich prowincjach Holandii – Bonaire, Saint Eustatius i Saba (wyspy BES) – za języki urzędowe oprócz niderlandzkiego uznawane są języki angielski i język papiamentu.

W niektórych państwach nie wyróżnia się języków regionalnych, natomiast na podstawie Karty ochronie podlegają języki określane jako „języki mniejszości”. Przykładem takiego państwa są Czechy. Czechy ratyfikowały Kartę i uznały za języki mniejszościowe m.in. słowacki, polski, niemiecki i romski. Języki polski i słowacki korzystają z szerszej ochrony. W Czechach sytuacja gwary cieszyńskiej – jako najbardziej znana odmiana etnolektu śląskiego – jest odmienna. Mimo że gwarą tą jest aktywnie używana na Zaolziu – w regionie zamieszkałym przez mniejszość polską – nie jest ona formalnie uznana jako język regionalny ani mniejszościowy w ramach czeskiego prawodawstwa. Listy języków mniejszościowych chronionych przez Kartę w Czechach nie obejmują gwary cieszyńskiej ani etnolektu śląskiego. Gwara cieszyńska stanowi jednakże żywy element tożsamości kulturowej polskiej mniejszości na Zaolziu. Jest kultywowana w życiu codziennym i kulturalnym regionu, wzmacniając poczucie regionalnej solidarności¹². Szacuje się, że kilkanaście tysięcy osób posługuje się nią aktywnie, co jest zgodne z ogólną liczebnością mniejszości

⁹ SIL International (*Summer Institute of Linguistics*), <http://ethnologue.com/language/sli/>.

¹⁰ G. Kryszczuk, *Świadomość językowa i kompetencja komunikacyjna Niemców na Dolnym Śląsku*, Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej, 1999, s. 43; M. Brzezina, *Polszczyzna Niemców*, 1989.

¹¹ Dialekt Śląski na stronie Schlesien-Velbert, <https://schlesien-velbert.hpage.com/schlesisch.html>.

¹² *Czytomy po naszymu*, <https://kc-cieszyn.pl/czytomy-po-naszemu/>.

polskiej na Zaolziu¹³. W kontekście czeskim, śląszczyzna jest zazwyczaj traktowana przez lingwistów jako dialekt lub gwara języka polskiego (często określana jako „mieszany dialekt czesko-polski”), a nie jako odrębny język regionalny¹⁴.

Niektóre państwa, niezależnie od ratyfikacji Karty i przyjęcia ustawodawstwa odnoszącego się do jej przepisów, w swoich aktach prawnych wyróżniają też języki mniejszości narodowych. Przykładem jest tu Wielka Brytania. Są też przypadki państw, które pomimo iż nie ratyfikowały Karty, to odwołują się do jej przepisów. We Francji, gdzie Karta została przyjęta, ale nie została ratyfikowana, akty prawne odwołujące się do tego dokumentu wydane zostały przez odpowiednie władze prowincji i gmin¹⁵.

V. Skutki prawne projektowanej ustawy

1. Proponowane w przedłożonym projekcie rozwiązanie rozszerza ustawowy katalog języków regionalnych.

Wejście w życie projektowanej regulacji będzie wiązało się m.in. z: przyznaniem dodatkowych praw osobom posługującym się językiem śląskim, w tym z przyznaniem prawa do nauki języka śląskiego i nauki w tym języku; możliwością wprowadzenia języka śląskiego jako języka pomocniczego w gminach spełniających określone kryteria; możliwością wprowadzenia dodatkowych nazw miejscowości, obiektów fizjograficznych i nazw ulic w języku śląskim; włączeniem do składu Komisji Wspólnej Rządu i Mniejszości Narodowych i Etnicznych dwóch przedstawicieli społeczności posługującej się językiem śląskim; nałożeniem na władze publiczne obowiązku wspierania działalności zmierzającej do zachowania i rozwoju języka śląskiego, a także z nałożeniem na nie obowiązku podejmowania działań na rzecz respektowania praw osób posługujących się językiem śląskim.

Art. 19 ust. 1 ustawy stanowi, iż za język regionalny w rozumieniu ustawy, zgodnie z Europejską Kartą Języków Regionalnych lub Mniejszościowych, uważa się język, który:

1. jest tradycyjnie używany na terytorium danego państwa przez jego obywateli, którzy stanowią grupę liczebnie mniejszą od reszty ludności tego państwa;
2. różni się od oficjalnego języka tego państwa; nie obejmuje to ani dialektów oficjalnego języka państwa, ani języków migrantów.

W przeszłości podejmowano próby nowelizacji ustawy o mniejszościach narodowych i etnicznych, których celem było nadanie statusu języka regionalnego „językowi śląskiemu”/„etnolektowi śląskiemu”¹⁶, stąd w konsultacjach społecznych

¹³ Czechy: spis powszechny – czeska polityka, <https://www.czeskapolityka.pl/Czechy/spispowszechny>.

¹⁴ L. Myszka, E. Felińska (red.), *Spatial Dimensions of Identity in Cieszyn Silesia*, https://www.researchgate.net/publication/392010209_Spatial_Dimensions_of_Identity_in_Cieszyn_Silesia.

¹⁵ Szersze omówienie poszczególnych państw znajduje się w: *Ocena Skutków Regulacji zawartej w poselskim projekcie ustawy o zmianie ustawy o mniejszościach narodowych i etnicznych oraz o języku regionalnym oraz niektórych innych ustaw (przed nadaniem numeru druku)*, opinia BAS z 15 II 2024, BAS-WAP/WASiE/WAZSP-149/24.

¹⁶ Po raz pierwszy projekt w tej materii przygotowany w 2007 r. przed rozwiązaniem Sejmu i nie ukazał się w druku sejmowym. Zob. G. Franki, *Historia walki o uznanie języka śląskiego – Śląska Opinia*,

omawianego projektu podkreślano, że „Język śląski od lat czeka na uznanie swojego statusu” jako „istotny element kultury, obyczaju, tożsamości i życia codziennego”¹⁷. Dopiero w 2024 r. Sejm na podstawie poselskiego projektu¹⁸ uchwalił 26 kwietnia 2024 r. ustawę, którą 28 maja 2024 r. Prezydent zawetował, skierował do Sejmu wniosek o ponowne uchwalenie ustawy¹⁹.

Oceniany projekt jest identyczny z treścią ustawy uchwalonej przez Sejm w 2024 r., a następnie zawetowanej przez Prezydenta. W uzasadnieniu swojego wniosku Prezydent podkreślił, że ocena, czy doszło do powstania określonego języka regionalnego, czy też do wyodrębnienia określonej mniejszości etnicznej, musi opierać się na badaniu, czy spełnione zostały kryteria określone w ustawie. Ocena taka powinna być dokonana przez specjalistów zajmujących się badaniem języka, kultury i tradycji, a w szczególności językoznawców. To, czy ustawowe kryteria są spełnione, powinno być przedmiotem obiektywnej oceny. Samo bowiem przekonanie zainteresowanej grupy społecznej, że odróżnia się w sposób istotny od pozostałych obywateli językiem, kulturą lub tradycją, nie jest tu wystarczające. Tym samym Prezydent wprost zanegował argumentację Wnioskodawców zawartą w uzasadnieniu, zgodnie z którą nadanie językowi statusu języka regionalnego jest w istocie decyzją prawo-polityczną, a „język regionalny” nie może być charakteryzowany za pomocą narzędzi językoznawczych, bowiem ich ustalenia pełnią jedynie funkcję pomocniczą. Prezydent stał na stanowisku, że to analizy językoznawców są kluczowe dla rozstrzygnięcia prawnego. Podkreślił, że: „choć opinie badaczy dotyczące zjawiska istnienia odrębnego języka śląskiego jako języka regionalnego są podzielone, to jednak wśród językoznawców wyraźnie przeważa stanowisko, że śląszczyzna jest dialektem języka polskiego”²⁰. W myśl tej argumentacji, wobec definicji z art. 19 ustawy, status takiego języka nie mógłby być śląszczyźnie przyznany. Należy podkreślić, że w konsultacjach społecznych omawianego projektu także wskazano m.in. że „projekt ustawy opiera się o błędne założenie – zakłada, że dialekt śląski jest osobnym niezależnym językiem regionalnym”²¹. Wskazywano, że nie wiadomo, jak miałyby wyglądać nauczanie śląskiego i kto miałby odpowiadać za standaryzację jego zapisu”²².

Ustawa wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia, ale wniosek rodziców w zakresie nauki śląskiego jako języka regionalnego składa się po raz pierwszy na rok szkolny 2026/2027. Także dotacje na wspieranie działalności

<https://slaskaopinia.pl/2021/08/17/slaski-jezykiem/>.

Prace legislacyjne dotyczyły złożonych: w Sejmie VI kadencji, poselskiego projektu (druk sejmowy nr 3835), <https://orka.sejm.gov.pl/Druki6ka.nsf/wgdruku/3835>; w Sejmie VII kadencji poselskiego projektu (druk sejmowy nr 567), <http://www.sejm.gov.pl/Sejm7.nsf/druk.xsp?nr=567> oraz obywatelskiego projektu (druk sejmowy nr 2699), <https://www.sejm.gov.pl/sejm7.nsf/druk.xsp?nr=2699>

¹⁷ ID ankiety: 185040.

¹⁸ Druk sejmowy nr 233. Sporządzono do niego opinię Biura Analiz Sejmowych: *Ocena Skutków Regulacji zawartej w poselskim projekcie ustawy o zmianie ustawy o mniejszościach narodowych i etnicznych oraz o języku regionalnym oraz niektórych innych ustaw*, op. cit.

¹⁹ Zob. Powiadomienie Marszałka Sejmu o odmowie podpisania ustawy z dnia 26 kwietnia 2024 r., druk sejmowy nr 434, <https://www.sejm.gov.pl/Sejm10.nsf/druk.xsp?nr=434>.

²⁰ Ibidem.

²¹ ID ankiety: 185613.

²² ID ankiety: 35483.

zmierzącej do zachowanie i rozwoju języka śląskiego przyznawać się będzie po raz pierwszy na rok 2026.

Projekt ustawy był przedmiotem analiz Biura Ekspertyz i Oceny Skutków Regulacji Kancelarii Sejmu dotyczących zgodności z prawem Unii Europejskiej²³. Omawiany projekt był także przedmiotem analizy BEOS w trybie art. 95a ust. 3 regulaminu Sejmu²⁴.

2. Projekt dotyczy materii stanowiących przedmiot orzecznictwa Europejskiego Trybunału Praw Człowieka (zob. m.in. wyroki *Catan i in. p. Mołdawii i Rosji*, 43370/04, 8252/05 i 18454/06, 19.10.2012; *Ádám i in. p. Rumunii*, 81114/17 i in. 13.10.2020; *Mestan p. Bułgarii*, 24108/15, 2.05.2023; *Valiullina i in. p. Litwie*, 56928/19 i in., 14.09.2023). Projekt wkracza także w sferę unormowaną w Europejskiej Karcie Języków Regionalnych lub Mniejszościowych.

Proponowane przepisy, rozszerzające zakres stosowania przepisów ustawy dotyczących językach regionalnych na język śląski, nie powinny budzić wątpliwości z punktu widzenia Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności (EKPC) oraz Karty.

Dodatkowo należy zwrócić uwagę, że uchwalenie projektu może wywołać konsekwencje prawne, wynikające z Karty. Artykuł 2 ust. 1 Karty stanowi: „1. Każda ze Stron zobowiązuje się do stosowania postanowień Części II w odniesieniu do wszystkich języków regionalnych lub mniejszościowych, którymi mówi się na jej terytorium i które odpowiadają definicji, o której mowa w artykule 1”. Oficjalne uznanie przez ustawodawcę języka śląskiego za język regionalny pociągnie za sobą obowiązek stosowania przez polskie organy władzy publicznej postanowień Części II Karty do języka śląskiego. Oznaczać to będzie różnorakie obowiązki organów władzy publicznej związane z wdrażaniem postanowień Karty, przy uwzględnieniu zaleceń międzynarodowego Komitetu Ekspertów utworzonego na podstawie art. 17 Karty, a także ewentualnych zaleceń Komitetu Ministrów Rady Europy.

Artykuł 2 ust. 2 Karty stanowi: „W odniesieniu do każdego języka określonego w czasie ratyfikacji, przyjęcia lub zatwierdzenia, zgodnie z artykułem 3, każda ze Stron zobowiązuje się do stosowania co najmniej trzydziestu pięciu ustępów bądź punktów wybranych spośród postanowień Części III Karty, włączając w to co najmniej trzy wybrane z każdego z artykułów 8 i 12 oraz po jednym z każdego z artykułów 9, 10, 11 i 13”.

Artykuł 3 ust. 1 Karty stanowi: „Każde z Umawiających się Państw określi w swoim dokumencie ratyfikacyjnym, przyjęcia lub zatwierdzenia każdy język regionalny lub mniejszościowy lub język oficjalny, który jest mniej powszechnie stosowany na całości lub części jego terytorium, w odniesieniu do którego zastosowane zostaną ustępy wybrane zgodnie z artykułem 2 ustęp 2”. W złożonym

²³ *Opinia w sprawie zgodności z prawem Unii Europejskiej poselskiego projektu ustawy o zmianie ustawy o mniejszościach narodowych i etnicznych oraz o języku regionalnym oraz niektórych innych ustaw (przedstawiciel wnioskodawców: posłanka Monika Rosa)*, opinia BEOS z 2 VI 2025 r., BEOS-WPEiM-936/25.

²⁴ *Opinia w sprawie stwierdzenia, czy poselski projekt ustawy o zmianie ustawy o mniejszościach narodowych i etnicznych oraz o języku regionalnym oraz niektórych innych ustaw (przedstawiciel wnioskodawców: posłanka Monika Rosa) jest projektem ustawy wykonującej prawo Unii Europejskiej w rozumieniu art. 95a regulaminu Sejmu*, opinia BEOS z 2 VI 2025 r., BEOS-WPEiM-937/25.

dokumencie ratyfikacyjnym Rząd Rzeczypospolitej Polskiej wskazał (wyłącznie) język kaszubski jako język regionalny, do którego stosuje się wskazane postanowienia części III Karty, zgodnie z artykułem 2 ustęp 2 Karty.

Z kolei art. 3 ust. 2 Karty stanowi: „Każda Strona może w dowolnym późniejszym czasie powiadomić Sekretarza Generalnego, że przyjmuje zobowiązania wynikające z postanowień któregośkolwiek innego ustępu karty nieokreślone w jej dokumencie ratyfikacyjnym, przyjęcia lub zatwierdzenia albo że będzie stosować ustęp 1 niniejszego artykułu w odniesieniu do innych języków regionalnych lub mniejszościowych lub do innych języków oficjalnych, które są mniej powszechnie stosowane na całości lub części jej terytorium”. W tym kontekście pojawi się kwestia, czy konstytucyjna zasada równości nie będzie stanowić podstawy do domagania się od Rady Ministrów oficjalnego powiadomienia Sekretarza Generalnego Rady Europy o tym, że Rzeczpospolita Polska będzie stosować art. 3 ust. 1 Karty także w odniesieniu do języka śląskiego, tak aby gwarancje Karty miały równe zastosowanie do wszystkich języków regionalnych, uznanych (w myśl projektu) w polskim ustawodawstwie. Złożenie takiego powiadomienia pociągałoby za sobą prawno-międzynarodowe zobowiązanie państwa do stosowania postanowień części III Karty (wskazanych przez Rząd RP przy ratyfikacji) także do języka śląskiego.

Uznanie przez ustawodawcę języka śląskiego za język regionalny potwierdziłoby ponadto istnienie śląskiej mniejszości językowej, objętej gwarancjami art. 27 Międzynarodowego Paktu Praw Obywatelskich i Politycznych: „W Państwach, w których istnieją mniejszości etniczne, religijne lub językowe, osoby należące do tych mniejszości nie mogą być pozbawione prawa do własnego życia kulturalnego, wyznawania praktykowania własnej religii i posługiwania się własnym językiem wraz z innymi członkami danej grupy”.

VI. Skutki społeczne projektowanej ustawy

A) Podmioty, na które wpływa projekt

Osoby deklarujące przynależność do śląskiej grupy narodowo-etnicznej, osoby wskazujące jako język używany w kontaktach domowych język śląski²⁵

Ocena liczebności grupy obywateli zainteresowanych regulacjami projektu opiera się głównie na danych z Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań 2021. Spis zawierał pytania dotyczące przynależności narodowo-etnicznej zadawane zgodnie z koncepcją „subiektywnej narodowości”²⁶. Jednocześnie, podobnie jak w spisie z 2011 r., umożliwiono wyrażenie złożonej

²⁵ *Tablice z ostatecznymi danymi w zakresie przynależności narodowo-etnicznej, języka używanego w domu oraz przynależności do wyznania religijnego*, Narodowy Spis Powszechny Ludności i Mieszkań 2021, GUS, <https://stat.gov.pl/spisy-powszechne/nsp-2021/nsp-2021-wyniki-ostateczne/tablice-z-ostatecznymi-danymi-w-zakresie-przynaleznosci-narodowo-etnicznej-jezyka-uzywanego-w-domu-oraz-przynaleznosci-do-wyznania-religijnego,10,1.html>.

²⁶ Dokumenty prawa międzynarodowego regulujące ochronę mniejszości wprowadzają jako podstawową zasadę przyjmowanie tzw. opcji subiektywnej, czyli założenie, że przynależność do mniejszości jest sprawą swobodnego, indywidualnego wyboru jednostki.

tożsamości narodowościowo-etnicznej (poprzez zadanie dwóch pytań). Spis z 2021 r. przyniósł następujące wyniki:

- 596 224 osób zadeklarowało śląską identyfikację narodowo-etniczną, przy czym w przypadku 187 372 osób była to jedyna identyfikacja; deklaracje podwójne złożyło 408 852 osoby i w zdecydowanej większości (385 046 osób), było to wskazanie identyfikacji śląskiej łącznie z polską;
- 467 145 osób zadeklarowało używania języka śląskiego jako języka kontaktów domowych, przy czym był on jedynym językiem kontaktów domowych dla 54 957 osób, natomiast większość osób (412 188) używała więcej niż jednego języka (w tym polskiego używało 409 266 osób).

Regionalne, śląskie organizacje społeczne

Organizacje społeczne są w regionie liczne i różnorodne – ich programy, działania, deklaracje przedstawicieli odzwierciedlają złożone identyfikacje tożsamościowe, doświadczenia i poglądy mieszkańców tego regionu. Część organizacji od lat konsekwentnie dąży do nadania śląszczyźnie (*ślōnskiej gōdce*) statusu języka regionalnego (lub języka mniejszości narodowej), tworząc w tej materii koalicje. Przykładem takiego działania może być Rada Górnośląska (organizacja parasolowa zrzeszająca kilkanaście organizacji²⁷), która w 2014 r. była inicjatorem obywatelskiego projektu ustawy zakładającego uznanie śląskiej mniejszości etnicznej podpisanego przez 140 tys. osób²⁸.

Szczególną rolę we wdrażaniu projektowanej ustawy z punktu widzenia działań na rzecz kodyfikacji języka, wprowadzenia go szkół będą miały organizacje wyspecjalizowane w problematyce językowej lub widzące w niej istotny element swojej misji. Są to m.in.:

- Stowarzyszenie Pro Loquela Silesiana – Towarzystwo Kultywowania i Promowania Śląskiej Mowy²⁹ – działające od 2008 r.; pod koniec 2023 r. powstała przy nim Rada Ślōnskigo Jynzyka, do której zadań należy ustalanie zasad pisowni języka śląskiego, współdziałanie z organami administracji rządowej, w szczególności z ministrem właściwym do spraw nauki i szkolnictwa wyższego, ministrem właściwym do spraw edukacji, ministrem właściwym do spraw kultury i dziedzictwa narodowego, w sprawach oceny warunków rozwoju języka śląskiego i badań nad nim³⁰;
- Demokratyczna Unia Regionalistów Śląskich, utworzona w 2015 r., która za swoją misję uznaje wspieranie w edukacji i rozwoju młodego pokolenia Ślązaków; postuluje utworzenie Zespołu Do Nauki Języka Śląskiego

²⁷ Są to: Ruch Autonomii Śląska, Związek Górnośląski, Stowarzyszenie Osób Narodowości Śląskiej, Fundacja Silesia, Towarzystwo Kultywowania i Promowania Śląskiej Mowy "Pro Loquela Silesiana", Towarzystwo Pielęgnowania Śląskiej Mowy "DANGA", Niemiecka Wspólnota "Pojednanie i Przyszłość", Związek Ślązaków, stowarzyszenie Ślonsko Ferajna, Przymierze Śląskie, Związek Górnośląski Koło Suszec, Stowarzyszenie na Rzecz Edukacji Regionalnej "Silesia Schola", Initiative fur Autonomie Schlesiens oraz stowarzyszenie Pomocna Dłoń - Krystyn i Sympatyków – za: Rada Górnośląska wznowiła działalność, <https://www.portalsamorzadowy.pl/polityka-i-społeczenstwo/rada-gornoslaska-wznowila-dzialalnosc.111488.html?mp=promo>.

²⁸ Druk sejmowy nr 2699, Warszawa 27 VIII 2014 r., <https://orka.sejm.gov.pl/Druki7ka.nsf/0/51DDA35DF112B5A2C1257D4200374317/%24File/2699.pdf>.

²⁹ <https://silesiana.org/>.

³⁰ <https://radaslonskigojynzyka.org/>; <https://www.slazag.pl/zostala-powolana-rada-slonskigo-jynzyka>.

w Szkołach, by podnosić kompetencje nauczycieli i tworzyć w przyszłości podręczniki do różnych kategorii wiekowych, o różnych stopniach trudności³¹.

Wybrane (w drodze konkursów) organizacje śląskie uzyskałyby wsparcie w postaci dotacji podmiotowych i celowych, a przedstawiciele dwóch z nich zasiedliby w Komisji Wspólnej Rządu i Mniejszości Narodowych.

Instytucje rządowej administracji publicznej działające na rzecz ochrony i praw mniejszości

1. Minister właściwy do spraw mniejszości narodowych i etnicznych, realizujący różne zadania państwa w zakresie wspierania mniejszości narodowych i etnicznych określone w art. 18 ustawy o mniejszościach i będący dysponentem części 43 budżetu państwa i w trybie konkursowym rozdzielający dotacje dla organizacji uprawnionych mniejszości. Trudno jest ustalić, jak w wyniku zwiększenia grupy wspieranych instytucji wzrosną wydatki w tej części budżetowej. Jeśli wzrost nie będzie adekwatny, wśród beneficjentów systemu wsparcia może pojawić się poczucie „gry o sumie zerowej”. Warto również wspomnieć, że Minister organizuje pracę, a jego przedstawiciel współprzewodniczy Komisji Wspólnej Rządu i Mniejszości Narodowych w założeniu będącej forum opiniowania regulacji i polityki państwa wobec mniejszości, która uwzględniałaby także perspektywę wyrażaną przez przedstawicieli śląskich organizacji.
2. Minister właściwy do spraw szkolnictwa wyższego i nauki, w którego gestii będzie kształcenie nauczycieli języka śląskiego zobowiązanych do spełnienia szeregu formalnych wymogów, prac nad kodyfikacją języka i metodyką nauczania.
3. Minister właściwy do spraw oświaty i wychowania odpowiedzialny za przygotowanie podstawy programowej, dopuszczanie (i ewentualne dofinansowanie wydawania) podręczników i pomocy naukowych dla mniejszości oraz coroczne wydawanie rozporządzenia dotyczącego podziału części oświatowej subwencji ogólnej dla jednostek samorządu terytorialnego. Projekt oddziaływałby również na instytucje podległe Ministrowi: kuratoria oświaty akredytujące placówki doskonalenia nauczycieli, Centralna Komisja Egzaminacyjna i Okręgowe Komisje Egzaminacyjne, które zyskałyby nowe zadania związane z wprowadzeniem języka śląskiego do formalnej edukacji (w tym systemu egzaminacyjnego).
4. Minister właściwy do spraw kultury i dziedzictwa narodowego odpowiedzialny za wspieranie instytucji kultury, muzeów, ochronę miejsc pamięci, w tym istotnych dla mniejszości; podlega mu niedawno powołany (na mocy zarządzenia ministra) Instytut Różnorodności Językowej

³¹ *Demokratyczna Unia Regionalistów Śląskich. Reprezentant Śląska i Śląskiej społeczności*, https://www.dursmlodzi.org.pl/?page_id=152.

Rzeczypospolitej (IRJR)³², który w założeniu ma prowadzić m.in. programy stypendialne i dotacyjne, opracowywać podręczniki i inne materiały edukacyjne i dydaktyczne. Instytut może odegrać istotną rolę we wdrażaniu ustawy.

5. Wojewodowie mający koordynować na obszarze województwa działania organów administracji rządowej, w tym zadania na rzecz mniejszości w zakresie: respektowania praw mniejszości, przeciwdziałania naruszaniu tych praw i dyskryminacji osób należących do mniejszości, rozwiązywania problemów mniejszości;

Jednostki samorządu terytorialnego (dalej: JST)

Jeśli chodzi o JST, to należy brać pod uwagę przede wszystkim 2 477 gmin, ale też 314 powiatów i 66 miast na prawach powiatu³³ jako podmioty realizujące lokalną politykę oświatową, prowadzące szkoły³⁴ i zobowiązane do wdrażania – w skali zależnej od decyzji mieszkańców – zadań wynikających z ustawy. W praktyce projekt będzie dotyczył kilkudziesięciu JST, w których udział obywateli identyfikujących się z mniejszością śląską jest największy, w tym przekracza 20%, gdzie można lokalnie wprowadzić podwójne tablice i język pomocniczy³⁵. Co istotne, śląskie samorządy współpracują w ramach Śląskiego Związku Gmin i Powiatów³⁶.

Szkoły wyższe i inne instytucje naukowe

W pracach na rzecz kodyfikacji języka śląskiego powinny brać udział szkoły wyższe i inne instytucje naukowe, które powinny także zapewniać kształcenie i doskonalenie nauczycieli języka śląskiego (na kierunku etnofilologicznym), wspierające prace nad metodyką nauczania języka regionalnego.

B) Wpływ na społeczeństwo

W świetle uzasadnienia projektu i DSR, a także medialnych wypowiedzi promotorów projektu oraz poprzedzających go inicjatyw, regulacja ma na celu:

- wzrost znaczenia i prestiżu języka śląskiego, a co za tym idzie – jego ochronę, zatrzymanie procesu jego zanikania w praktyce codziennej mowy młodych pokoleń oraz stymulację jego rozwoju i upowszechniania związaną ze szkolną edukacją a także wkroczeniem w sferę kultury poprzez literaturę, spektakle teatralne, działalność muzealniczą;

³² Instytut Różnorodności Językowej Rzeczypospolitej został powołany na mocy zarządzenia Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego, <https://www.gov.pl/web/kultura/powolalismy-instytut-roznorodnosci-jezykowej-rzeczypospolitej--nowa-instytucje-kultur>.

³³ Podział administracyjny Polski, Główny Urząd Statystyczny, <https://stat.gov.pl/statystyka-regionalna/jednostki-terytorialne/podzial-administracyjny-polski>.

³⁴ K. Pachelska, Gdzie jest najwięcej Ślązaków w gminach i miastach woj. śląskiego? Są ostateczne wyniki Spisu Powszechnego 2021 z podziałem na gminy, <https://www.slazag.pl/gdzie-jest-najwiecej-slazakow-sa-ostateczne-wyniki-spisu-powszechnego-2021-z-podzialem-na-gminy>.

³⁵ P. Osadnik, Po uznaniu języka śląskiego pojawiają się dwujęzyczne tablice z nazwami miejscowości, <https://dzieje.pl/wiadomosci/po-uznaniu-jezyka-slaskiego-pojawia-sie-dwujezyczne-tablice-z-nazwami-miejscowosci>.

³⁶ <https://silesia.org.pl/informacje-o-zwiazku/>.

- konsolidację znacznej grupy środowiska śląskiego, wzmacnianie więzi, zachowanie przekazu międzypokoleniowego, co prowadzi do wzrostu kapitału społecznego i siły wspólnoty i regionu;
- lepsze rozumienie Śląska, także przez mieszkańców innych regionów Polski – uznanie języka skojarzone z działaniami w sferze kultury³⁷ poruszającymi problematykę i doświadczenie śląskie może przyczynić się do jego docenienia.

Osiąganie zakładanych skutków społecznych projektu będzie zależne od długofalowości podejmowanych działań oraz od poziomu zaangażowania społeczności śląskiej, w tym szczególnie społecznego zainteresowania bardziej formalną nauką języka śląskiego (jest ona możliwa także obecnie w ramach dodatkowej edukacji regionalnej – na ogólnych zasadach na jakich edukacja regionalna może i powinna być prowadzona w szkołach w całym kraju). Inne uwarunkowania wpływające na prawdopodobieństwo wystąpienia wskazanych skutków to sprawność działania administracji rządowej i samorządowej, w tym w zakresie przygotowania programów nauczania, scenariuszy zajęć, przygotowania merytorycznego nauczycieli, warunków pracy szkół. Jednocześnie debata społeczna wskazuje także na pewne obawy części społeczeństwa przed wzmacnianiem w ten sposób śląskiej odrębności i wynikających z niej antagonizmów.

Materia historii i kultury śląskiej jest złożona, trudna, obciążona emocjami, o czym świadczy funkcjonowanie pojęcia „śląskiej krzywdy”³⁸ czy przedstawianie niekiedy Śląska jako obszaru wyzysku, kolonizacji niemieckiej lub polskiej³⁹. Zróżnicowane podejścia do śląskości funkcjonują zarówno w ramach środowiska śląskiego, jak i w perspektywie polskiej większości. Przedstawianie jej na użytek szkolny w podręcznikach i innych pomocach naukowych może otwierać pole do nieporozumień (jeśli nie sporów), dlatego będzie wymagało wyważenia, konsultacji i współpracy, uwzględnienia różnych perspektyw. Należy zauważyć, że według pogłębionych badań, na Śląsku występują różne autoidentyfikacje⁴⁰.

³⁷ Dobrym przykładem takiego działania jest książka: Z. Rokita, *Kajś Opowieść o Górnym Śląsku* – Sękowa 2020. Zob. również *Polska musi pokochać Śląsk*. Z Robertem Talarczykiem, dyrektorem Teatru Śląskiego im. Stanisława Wyspiańskiego w Katowicach, rozmawia Marek Trojan, 18 VII 2019, <https://nowynapis.eu/tygodnik/nr-6/artukul/polska-musi-pokochac-slask>.

³⁸ Według definicji M.G. Gerlicha „śląska krzywda” oznacza zawarty w pamięci zbiorowej „[...] zespół wyobrażeń, przekonań, ocen opinii, a nawet przesądów, a także związanych z nimi doświadczeń, w tym osobistych, który wyraźnie wskazuje, iż lokalna zbiorowość regionalna była i jest ustawicznie spychana na pozycje społecznie peryferyjne; jest oszukiwana, manipulowana, wykorzystywana, a przestrzeń jej zamieszkania jest poddawana — jak się to niekiedy określa — «kolonialnej» eksploatacji.” — Za: E. Michna, *Ślązacy między polityczną podmiotowością, a poczuciem upodmiotowienia*, „Kultura i Społeczeństwo” 2018, nr 2, s. 91, <https://czasopisma.isppan.waw.pl/kis/article/view/1122/899>. Autorka odnotowuje, że przekonanie to może odnosić się także do współczesnych problemów z uznaniem odrębności języka i grupy.

³⁹ A. Kwiatek, *O Śląsku wymyślonym i wyobrażonym, czyli śląskoznawstwo w ponowoczesnej narracji*, „Border and Regional Studies” 2015, nr 3, <http://cejsh.icm.edu.pl/cejsh/element/bwmeta1.element.desklight-e7cc4f63-c3d6-458e-b710-e34a54a249ef>.

⁴⁰ Badania wskazują, że na Śląsku funkcjonują różne konfiguracje tożsamości, autoidentyfikacji „od polskich postaw narodowych po niemieckie, często powiązane z odrzuceniem śląskiej odrębności na jakimkolwiek, etnicznym czy narodowym poziomie. Pomiedzy nimi znalazły się deklaracje tożsamości: Polaków-Ślązaków, Ślązaków-Polaków, Ślązaków-obywateli państwa polskiego, Ślązaków (bez

Spółeczny kontekst wdrażania projektu to rozwój idei regionalizmu w Polsce, który wiąże się z oddolnymi inicjatywami dotyczącymi ochrony dziedzictwa kulturowo-językowego różnych regionów, społeczności lokalnych, grup mających poczucie swojej odrębności. Językoznawcy wskazują na gwary, etnolekty, które wykazują silne tendencje emancypacyjne. Są to też kurpiowskie czy podhalańskie, przy czym wszystkie one mają zróżnicowane gatunkowo piśmiennictwo⁴¹. W debacie na temat języków zagrożonych pojawiła się idea ochrony gwarowych odmian polszczyzny – podkreśla się, że toczą się prace nad słownikami gwary i kultury Podhala, gwar Lubelszczyzny, czy gwar wybranych miejscowości lub niewielkich obszarów gwarowych w Wielkopolsce⁴². Działania na rzecz trwałej prawnej ochrony języka prowadzą obecnie nie tylko Ślązacy. Są to także dążenia Kurpiów⁴³ czy Podhalań. Zagadnienie to wskazano także w konsultacjach społecznych: „Uznanie dialektu za język regionalny bez podstaw naukowych może zachęcić inne grupy regionalne do podobnych roszczeń”⁴⁴.

Jednocześnie przegląd literatury politologicznej pokazuje, że na Górnym Śląsku mamy do czynienia z wyjątkowymi, odrębnymi zjawiskami politycznymi, do których należy np. polityzacja etniczności grupy mniejszościowej i silne proeuropejskie nastawienie organizacji regionalistycznych⁴⁵. Istnieją organizacje i środowiska, dla których uznanie języka stanowi jedynie pierwszy etap w drodze do uznania śląskiej mniejszości narodowej, czyli narodu śląskiego, oraz zapewnienia mu jak największego zakresu samostanowienia. Programy i dążenia części śląskich regionalistów – wśród których, dzięki aktywności i wyrazistości, szczególne eksponowane miejsce zajmuje Ruch Autonomii Śląska⁴⁶ – wprowadzają dyskusję o charakterze ustrojowym, dotyczącą samorządności, skali autonomii. Może to budzić obawy⁴⁷.

dotychczasowych dookreśleń) mieszkających na terenie Polski, Ślązaków pochodzenia niemieckiego, Ślązaków-Niemców, Niemców-Ślązaków” – zob. E. Michna, *Ślązacy między...*, op. cit.

⁴¹ B. Wyderka, *Śląskie dylematy językowe*, w: L. M. Nijakowski (red.), *Konferencja Europejskie i regionalne instrumenty ochrony języków zagrożonych*, Warszawa 2014, s. 75, [https://orka.sejm.gov.pl/WydBAS.nsf/0/988B9C60C56984A1C1257D50003FEDCD/\\$file/Języki_zagrozone.pdf](https://orka.sejm.gov.pl/WydBAS.nsf/0/988B9C60C56984A1C1257D50003FEDCD/$file/Języki_zagrozone.pdf).

⁴² H. Karaś, *Jak chronić ginące gwary i dialekty*, op. cit.

⁴³ Konferencja w Myszyńcu. Kurpie powalczą o swój język, 25 V 2023, <https://podlaskie.eu/spoleczenstwo/konferencja-w-myszyncu-kurpie-powalcza-o-swoj-jezyk.html>, https://muzeum.ostroleka.pl/?page_id=1027.

⁴⁴ ID ankiety: 35439.

⁴⁵ A. Muś, *Górny Śląsk jako problem politologiczny. Próba syntezy*, „Atheneum Polskie Studia Politologiczne”, Vol. 73(1)/2022, s. 192-224, https://www.researchgate.net/publication/365233741_Gorny_Slask_jako_problemy_politologiczny_Proba_syntezy.

⁴⁶ Ruch Autonomii Śląska zarzuca MEiN, że nie odróżnia autonomii od separatyzmu, 17 II 2021, <https://www.wnp.pl/parlamentarny/wydarzenia/ruch-autonomii-slaska-zarzuca-mein-ze-nie-odrznia-autonomii-od-separatyzmu.125556.html>.

⁴⁷ Zob. np. uzasadnienie rozstrzygnięcia Sądu Najwyższego w sprawie dotyczącej rejestracji stowarzyszenia p.n. Stowarzyszenie Osób Narodowości Śląskiej. Sąd Najwyższy stwierdził wówczas, że dążenie do uzyskania autonomii i poczucia pełnego władztwa osób „narodowości śląskiej” na terenie Śląska należy ocenić jako dążenie do osłabienia jednności oraz integralności państwa polskiego, co jest sprzeczne z zasadą wynikającą z art. 3 Konstytucji RP, sygn. akt III SK 10/13, Wyrok w imieniu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 5 grudnia 2013 r., <http://www.sn.pl/sites/orzecznictwo/orzeczenia2/iii%20sk%2010-13-1.pdf>.

Mogą się także pojawić problemy związane z formalnym wprowadzeniem śląskiego do szkół. Wskazuje na to doświadczenie związane z kształceniem w zakresie języka regionalnego, tj. obecnie kaszubskiego, a także w pewnym stopniu języków mniejszości, w tym m.in: nieodpowiednie przygotowanie części nauczycieli, którzy sami nie zawsze płynnie władają językiem (są to dla nich dodatkowe godziny dydaktyczne), nie czują pasji do tego języka i nie przejawiają chęci ukazania go jako istotnego elementu tożsamości⁴⁸. Mimo wieloletniej już praktyki nauczania języków mniejszości i języka regionalnego nadal istnieją problemy w zakresie metodyki nauczania, za przykład może posłużyć język kaszubski⁴⁹. Kwestia ta stała się również przedmiotem zainteresowania Rzecznika Praw Obywatelskich, który otrzymywał sygnały o trudnościach w nauczaniu języków mniejszości narodowych i etnicznych, a także historii, geografii i kultury mniejszości, wynikających przede wszystkim z ograniczonego dostępu do podręczników i materiałów edukacyjnych przeznaczonych dla tej grupy uczniów realizujących nową podstawę programową⁵⁰. Najwyższa Izba Kontroli⁵¹ również zauważała problemy z dostępem do wsparcia metodycznego w zakresie nauczania przedmiotów niektórych mniejszości oraz brak zatwierdzonych podręczników dla wszystkich etapów kształcenia⁵².

Spółeczne skutki wdrożenia projektowanych przepisów będą zależeć od wielu czynników. Należy do nich osiągnięcie odpowiedniego stopnia kodyfikacji języka śląskiego, przygotowania – także metodycznego – odpowiedniej liczby nauczycieli, przygotowania i zatwierdzenia podręczników z zakresu nauki języka, historii i kultury. Byłyby to w pewnej mierze działania długofalowe i wymagające współpracy administracji publicznej, organizacji społeczności śląskiej, a także środowiska naukowego.

C) Konsultacje społeczne

W ramach konsultacji społecznych projektu przesłano 35 ankiet, w większości popierających projekt, choć obrazujących różnicowanie podejść i argumentów. Głosy popierające projekt odnosiły się do „docenienia mniejszości śląskiej” i nadawały regulacji także wymiar symboliczny. Komentujący podkreślali, że projekt pozwoli Ślązakom „poczuć dumę z pochodzenia, co jest bardzo mocno

⁴⁸ N. Dołowy-Rybińska, „Nikt za nas tego nie zrobi”. *Praktyki językowe i kulturowe młodych aktywistów mniejszości językowych Europy*, Toruń 2017, s. 103-104, <https://monografie.fnp.org.pl/monografie/images/Files/1N80LvUyEiKWpToIF4tAenRZHJBmfGxl.pdf>.

⁴⁹ A. Kozykowska, *Komentarz do podstawy programowej języka regionalnego - języka kaszubskiego*, [w:] R. Mistarz (red.), *Edukacja kaszubska*, „Seria Cenne Praktyki”, Tom VIII, Gdańsk 2018, https://www.pcen.gda.pl/files/userfiles/wp-content/uploads/2019/01/CENne_Edukacja_kaszubska_on_Line.pdf.

⁵⁰ *Wystąpienie RPO do Ministra Edukacji Narodowej ws. edukacji uczniów należących do mniejszości narodowych*, 11 II 2016, https://bip.brpo.gov.pl/sites/default/files/Do_MEN_ws_educacji_uczniow_nalezacych_do_mniejszosci_narodowych.pdf.

⁵¹ *NIK o podtrzymywaniu tożsamości mniejszości narodowych i etnicznych*, Najwyższa Izba Kontroli, 19 VII 2021, <https://www.nik.gov.pl/aktualnosci/tozsamosc-mniejszosci-narodowych-i-etnicznych.html>.

⁵² NIK odnotował, że w sytuacji braku zatwierdzonych podręczników do zajęć z historii i kultury Kaszub (głównym ich wydawcą jest Zrzeszenie Kaszubsko-Pomorskie) uczniowie korzystali przede wszystkim z Internetowego Podręcznika Historii Kaszubów dostępnego w wersji elektronicznej na stronie Kaszëbsczi Jednotë, który nie miał wymaganego zatwierdzenia.

zakorzenione w ich tradycji i wytrąci się z rąk argumenty sporadycznie pojawiającym się głosom o niesprawiedliwości państwa polskiego, dla którego przelewano krew np. w Powstaniach Śląskich”⁵³. Wśród tych głosów pojawiał się wątek swego rodzaju zadośćuczynienia, docenienia, uznania zasług Śląska dla Polski: „język śląski jest jednym z dóbr kulturowych Polski i powinien być chroniony. To też będzie hołd dla Powstańców Śląskich, którzy walczyli, by być częścią Rzeczypospolitej. Dodatkowo też wytrąca argumenty Ruchu Autonomii Śląska”⁵⁴. Obok argumentów skoncentrowanych na skutkach dla mniejszości są także głosy wskazujące na skutki dla państwa. W tej materii występują sprzeczne oceny skutków nadania szczególnego statusu językowi śląskiemu – są zarówno głosy wskazujące na wzmocnienie państwa⁵⁵, jak i odnoszące się do jego osłabienia⁵⁶. W komentarzach negujących sens projektu podnosi się argumenty językowe według których śląski jest dialektem polszczyzny. Przy czym tej negacji towarzyszy przekonanie, że „Śląszczyzna już jest chroniona przez ustawę o języku polskim (art. 3 ust. 1 pkt 4), która nakazuje <<upowszechnianie szacunku dla regionalizmów i gwar oraz przeciwdziałanie ich zanikowi>>. Można wzmocnić to wsparcie bez fikcyjnego nadawania statusu języka regionalnego. Ochrona dziedzictwa kulturowego Śląska nie wymaga łamania prawa i tworzenia fikcji prawnych. Wymaga mądrej polityki kulturalnej w ramach istniejących przepisów”⁵⁷.

VII. Skutki gospodarcze projektowanej ustawy

Wnioskodawcy wskazali w DSR, że projekt może mieć pozytywny wpływ na rynek pracy, konkurencyjność gospodarki i przedsiębiorczość, w tym na funkcjonowanie przedsiębiorstw, dzięki zwiększeniu atrakcyjności regionu.

Należy częściowo zgodzić się z tą oceną. Uznanie języka śląskiego za język regionalny może zachęcić do jego szerszego wykorzystywania w komunikacji marketingowej i sprzedaży przez niektóre przedsiębiorstwa (przede wszystkim w sektorze turystycznym, ale również w działaniach podejmowanych do stosunku do obecnych i potencjalnych klientów, którzy posługują się tym językiem). Brak jest jednak badań, które pozwoliłyby oszacować w ujęciu pieniężnym wpływ projektowanego rozwiązania na konkurencyjność lokalnej gospodarki.

Przyjęcie projektu będzie miało pozytywny wpływ na rynek pracy, gdyż wywoła wzrost popytu na pracę nauczycieli języka śląskiego. Liczba potrzebnych nauczycieli będzie zależała od liczby uczniów, którzy będą chcieli uczyć się języka śląskiego jako przedmiotu dodatkowego, co również jest trudne do oszacowania. Jednocześnie można się spodziewać, że wśród nich będą osoby znające język śląski już zatrudnione w placówkach oświatowych, które w sytuacji pogarszającej się sytuacji demograficznej i zmniejszania liczby godzin zajęć w szkołach będą

⁵³ ID ankiety: 34017.

⁵⁴ ID ankiety: 34459.

⁵⁵ ID ankiety: 34337: „Projekt ten na pewno uczyni państwo polskie silniejszym i zmniejszy liczbę potencjalnych problemów wewnętrznych, co jest ważne w obecnych czasach”.

⁵⁶ ID ankiety: 33370: „Stan aktualny jest dobry Polityka tożsamościowa dzieli zamiast łączyć. Wprowadzanie sztucznych podziałów i co gorsza finansowanych z podatków.”

⁵⁷ ID ankiety: 35439.

chciały uzyskać dodatkowe kwalifikacje do nauczania tego języka w celu uzupełnienia lub utrzymania pełnego wymiaru pensum. Dodatkowo pewna liczba nowych miejsc pracy powstanie również w podmiotach systemu szkolnictwa wyższego w związku z koniecznością podnoszenia i uzyskiwania kwalifikacji przez osoby, które chcą uczyć lub prowadzić zajęcia dla uczniów posługujących się językiem śląskim. Pojawi się również dodatkowy popyt na podręczniki do nauki tego języka oraz inne publikacje w języku śląskim.

Projektowane rozwiązanie spowoduje również dodatkowy, jednak w większości jednorazowy, popyt na usługi przedsiębiorców z branży reklamowej, wynikający z wymiany w niektórych gminach tablic w języku polskim na tablice dwujęzyczne (o czym szerzej w pkt. VIII opinii).

W odniesieniu do skutków gospodarczych w trakcie konsultacji społecznych nie wniesiono uwag.

VIII. Skutki projektowanej ustawy dla sektora finansów publicznych

W przewidywanych skutkach finansowych projektu Wnioskodawcy zauważają, że główną część wydatków w przypadku języka regionalnego stanowią koszty organizacji nauczania tego języka. Podkreślają, że ciężko jest oszacować koszt kształcenia ze względu na niemożliwość określania dokładnej liczby uczniów zainteresowanych nauką języka śląskiego. Ze względu na stopniowe włączanie kolejnych roczników w roku szkolnym 2026/2027 będą to trzy roczniki, w 2027/2028 – sześć roczników, w 2028/2029 – dziewięć roczników, a w 2029/2030 będą uczyły się wszystkie roczniki. Wnioskodawcy przyjmują, że dla 10 tys. uczniów należy policzyć koszt ok. 80 mln zł (por. DSR, s. 4-5). W ocenie Wnioskodawców koszty opracowania i wydania podręczników i materiałów pomocniczych do nauczania języka śląskiego – biorąc pod uwagę środki, które w ostatnich latach były przeznaczane na dofinansowanie podręczników i książek pomocniczych dla uczniów należących do mniejszości narodowej i etnicznej oraz społeczności posługującej się językiem regionalnym – będą kształtować się na poziomie ok. 150 tys. zł rocznie, z tym, że w pierwszych dwóch latach koszty te będą wyższe i będą wynosić ok. 1 000 tys. zł rocznie. Na przygotowanie do nauczania języka śląskiego (doskonalenie nauczycieli, podstawy programowe, podręczniki) w 2025 r. potrzebna byłaby kwota 2 000 tys. zł. Natomiast potencjalne koszty wynikające z realizacji projektowanych zmian po stronie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji mogą wynieść wg Wnioskodawców około 1 000 tys. zł w skali rocznej.

Proponowana nowelizacja ustawy pociągnie za sobą koszty finansowe zarówno po stronie budżetu państwa, jak i budżetów jednostek samorządu terytorialnego. Koszty te będą związane z:

1. organizacją nauczania języka śląskiego jako języka regionalnego,
2. wsparciem działalności zmierzającej m.in. do zachowania i rozwoju języka śląskiego jako języka regionalnego,
3. realizacją przez Instytutu Różnorodności Językowej Rzeczypospolitej programów na rzecz podtrzymania tożsamości kulturowej mniejszości

narodowych i etnicznych oraz zachowania i rozwoju języka śląskiego jako języka regionalnego,

4. powołaniem dwóch nowych członków – przedstawicieli społeczności posługującej się językiem śląskim – do Komisji Wspólnej Rządu i Mniejszości Narodowych i Etnicznych,
5. wprowadzeniem dodatkowych nazw miejscowości lub obiektu fizjograficznego w języku mniejszości,
6. wprowadzeniem języka pomocniczego w uprawnionych gminach.

Ad 1.

W kontekście organizacji nauczania języka śląskiego jako języka regionalnego należy zauważyć, że zgodnie z art. 17 ustawy realizacja prawa osób należących do mniejszości do nauki języka mniejszości lub w języku mniejszości, a także prawa tych osób do nauki historii i kultury mniejszości, odbywa się na zasadach i w trybie określonym w ustawie o systemie oświaty. W praktyce wiąże się to z zapewnieniem co najmniej 3 godzin tygodniowo nauczania języka śląskiego jako języka regionalnego w formie dodatkowej nauki języka, lub więcej w przypadku nauczania w języku śląskim jako języku regionalnym, bądź nauczania w dwóch językach: języku polskim i języku śląskim jako języku regionalnym⁵⁸. Realizacja tego prawa oznacza:

- zabezpieczenie części łącznej kwoty potrzeb oświatowych na nauczanie języka śląskiego jako języka regionalnego od roku szkolnego 2026/2027⁵⁹,
- zatwierdzanie i finansowanie podręczników i książek pomocniczych przeznaczonych do kształcenia uczniów w zakresie niezbędnym do podtrzymania poczucia tożsamości narodowej, etnicznej i językowej w zakresie języka śląskiego jako języka regionalnego,
- przygotowanie podstawy programowej w zakresie nauczania języka śląskiego jako języka regionalnego,
- przygotowanie kwalifikacyjne i doskonalenie nauczycieli w zakresie nauczania języka śląskiego jako języka regionalnego.

Osoby posługujące się językiem regionalnym korzystają z możliwości nauki tego języka w ramach systemu oświaty. Finansowanie realizacji zadań przedszkola, szkoły lub placówki, zaspokojenie potrzeb rozwojowych i edukacyjnych uczniów, należy do kompetencji organu prowadzącego daną jednostkę systemu oświaty. JST są zobowiązane do prowadzenia (dotowania) szkół zgodnie z zasadami przyjętymi

⁵⁸ W przypadku nauczania w języku regionalnym bądź nauczania w dwóch językach: języku polskim i języku regionalnym w branżowych szkołach I i II stopnia wymiar nauczania wynosi dwie godziny tygodniowo. Dodatkowo roczny wymiar godzin nauki własnej historii i kultury wynosi od 10 do 25 godzin w zależności od typu szkoły oraz klasy. Zob. § 5 oraz załącznik nr 3 do rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 18 sierpnia 2017 r. w sprawie warunków i sposobu wykonywania przez przedszkola, szkoły i placówki publiczne zadań umożliwiających podtrzymywanie poczucia tożsamości narodowej, etnicznej i językowej uczniów należących do mniejszości narodowych i etnicznych oraz społeczności posługującej się językiem regionalnym (Dz. U. z 2023 r. poz. 2737 ze zm.).

⁵⁹ Ten warunek oznacza konieczność zatrudnienia dodatkowych nauczycieli nauczających w języku śląskim jako języku regionalnym albo rozszerzenie czasu pracy nauczycieli dotychczas zatrudnionych. Bez względu na sposób realizacji powyższego obowiązku zwiększa się liczba godzin pracy, a co za tym idzie zwiększają się koszty JST. Równocześnie należy założyć, że w kolejnych latach koszty te mogą wzrastać.

w ustawie z dnia 14 grudnia 2016 r. – Prawo oświatowe⁶⁰. Natomiast środki niezbędne na realizację zadań oświatowych zagwarantowane są w dochodach jednostek samorządu terytorialnego (art. 3 ust. 2 ustawy z dnia 27 października 2017 r. o finansowaniu zadań oświatowych)⁶¹.

Koszty organizacji nauczania języka śląskiego jako języka regionalnego wynikające z projektu można oszacować w oparciu o rzeczywiste koszty ponoszone na wsparcie społeczności kaszubskiej posługującej się językiem regionalnym w myśl ustawy oraz wskaźniki wyliczone na podstawie informacji deklarowanych w zakresie przynależności narodowo-etnicznej społeczności kaszubskiej i społeczności śląskiej w oparciu o wyniki Narodowego Spisu Powszechnego 2021. Z danych przekazanych przez Departament Współpracy z Samorządem Terytorialnym w Ministerstwie Edukacji Narodowej wynika, że w 2025 r. do podziału potrzeb oświatowych⁶² przyjęto 22 930 uczniów kaszubskiej mniejszości etnicznej oraz naliczona w ramach wag dedykowanych mniejszościom narodowym i etnicznym kwota potrzeb oświatowych wyniosła 260 263 438 zł.

Jeśli przyjmiemy założenie, że liczba uczniów pobierających naukę języka śląskiego będzie pozostawała w takiej samej proporcji do liczby osób deklarujących śląską przynależność narodowo-etniczną lub używających języka śląskiego w domu jak liczba uczniów pobierających naukę języka kaszubskiego jako języka regionalnego⁶³ do odnośnych danych dla języka kaszubskiego⁶⁴, to uczniów

⁶⁰ Dz. U. z 2024 poz. 737 ze.zm.

⁶¹ System finansowania JST uległ zmianie, z dniem 25 października 2024 r. weszła w życie ustawa z dnia 1 października 2024 r. o dochodach jednostek samorządu terytorialnego (Dz. U. z 2024 r. poz. 1572). Nowa ustawa wprowadziła zmianę podstawy naliczania dochodów JST z tytułu udziału w podatku PIT i CIT i zmierza do zwiększenia ich dochodów własnych. Subwencja ogólna ma stanowić wyłącznie uzupełnienie dochodów JST. Na podstawie nowej ustawy Minister Edukacji wydał rozporządzenie w sprawie sposobu podziału łącznej kwoty potrzeb oświatowych między jednostki samorządu terytorialnego w roku 2025 (Dz. U. z 2024 r. poz. 1930). Należy zauważyć, że finansowanie określone w rozporządzeniu w sprawie sposobu podziału łącznej kwoty potrzeb oświatowych określa pewien sposób naliczenia środków, który determinuje wysokość kwot potrzeb oświatowych dla poszczególnych jednostek samorządu terytorialnego. Natomiast same kwoty potrzeb oświatowych są elementem kalkulacyjnym, brany pod uwagę w kształtowaniu poziomu dochodów JST w danym roku budżetowym oraz nie są częścią budżetu państwa (DWST-WSST.318.2814.2025.AJ, 13 czerwca 2025 r.).

⁶² Zgodnie z rozporządzeniem Ministra Edukacji z dnia 18 grudnia 2024 r. w sprawie podziału łącznej kwoty potrzeb oświatowych dla jednostek samorządu terytorialnego w roku 2025 w algorytmie podziału łącznej kwoty potrzeb oświatowych dla jednostek samorządu terytorialnego na rok 2025 w odniesieniu do uczniów mniejszości narodowych i etnicznych uwzględniono 3 wagi, które zależą od liczby uczniów należących do danej mniejszości w szkole lub placówce i są to odpowiednio: $P33 = 0,2$ gdy liczba tych uczniów w szkole podstawowej jest wyższa niż 112, a w szkole ponadpodstawowej i klasach szkoły ponadgimnazjalnej prowadzonych w szkole ponadpodstawowej jest wyższa niż 42; $P34 = 1,0$ w szkole podstawowej jest wyższa niż 80 i nie przekracza 112, a w szkole ponadpodstawowej i klasach szkoły ponadgimnazjalnej prowadzonych w szkole ponadpodstawowej jest wyższa niż 30 i nie przekracza 42; $P35 = 1,3$ gdy liczba uczniów nie przekracza: w szkole podstawowej – 80, a w szkole ponadpodstawowej i klasach szkoły ponadgimnazjalnej prowadzonych w szkole ponadpodstawowej – 30). Natomiast waga $P36 = 0,8$ jest naliczana zależnie od formuły nauczania: dla uczniów oddziałów i szkół z nauczaniem w języku regionalnym oraz dla uczniów oddziałów i szkół, w których zajęcia edukacyjne prowadzone są w dwóch językach: polskim oraz języku mniejszości lub języku regionalnym, będącym drugim językiem nauczania.

⁶³ Liczba uczniów uczących się języka kaszubskiego jako języka mniejszości narodowej w dniu 30 września w roku szkolnym 2024/2025 wynosi 24 484. Informacja MEN z dnia 16 czerwca 2025 r.

⁶⁴ Zgodnie z NSP 2021 liczba osób deklarujących kaszubską przynależność narodowo-etniczną wynosi 179 685 (identyfikacja razem – odpowiedzi na pierwsze lub drugie pytanie), natomiast liczba osób używających języka kaszubskiego w domu – 89 198.

pobierających naukę języka śląskiego jako języka regionalnego mogłoby być odpowiednio od 81,2 tys. nawet do 128,2 tys. (w zależności od przyjętego założenia).

Mając na względzie wskaźniki wyliczone na podstawie informacji deklarowanych w zakresie przynależności narodowo-etnicznej społeczności kaszubskiej i społeczności śląskiej wydaje się, że koszty nauczania języka śląskiego mogą być znacznie wyższe niż przewidują Wnioskodawcy. Objęcie nauczaniem języka śląskiego jako języka regionalnego rocznie 10 tys. uczniów (w oparciu o przywołane wyżej dane) mogłoby wynieść 114 mln zł wobec zakładanej przez wnioskodawców kwoty 80 mln zł, tj. o 34 mln zł rocznie więcej. Przyjmując dwa scenariusze, że liczba uczniów pobierających naukę języka śląskiego będzie docelowo pozostawała w takiej samej proporcji do liczby:

- 1) osób deklarujących śląską przynależność narodowo-etniczną,
- 2) osób używających języka śląskiego w domu

jak liczba uczniów pobierających naukę języka kaszubskiego jako języka regionalnego do odnośnych danych dla języka kaszubskiego, to koszt nauki języka śląskiego jako języka regionalnego mógłby kształtować się na poziomie odpowiednio 922 mln zł i 1 455 mln zł rocznie. Należy jednak podkreślić, że ostateczny koszt nauczania języka śląskiego będzie zależał od liczby uczniów, którzy faktycznie podejmą naukę języka oraz od faktycznego zorganizowania tego nauczania w szkołach.

W kontekście finansowania podręczników i książek pomocniczych przeznaczonych do kształcenia uczniów w zakresie niezbędnym do podtrzymania poczucia tożsamości narodowej, etnicznej i językowej w zakresie języka śląskiego jako języka regionalnego należy zauważyć, że zgodnie z danymi MEN w latach 2020-2024 ze środków budżetu państwa finansowano podręczniki i książki pomocnicze przeznaczone do nauki języka regionalnego dla społeczności kaszubskiej przeciętnie na kwotę 214 tys. zł rocznie⁶⁵. Wydaje się, że wskazane przez Wnioskodawców planowane roczne koszty opracowania i wydania podręczników i materiałów pomocniczych do nauczania języka śląskiego określone na poziomie ok. 150 tys. zł są zaniżone. Jednocześnie należy wskazać, że Wnioskodawcy dodatkowo założyli, że w pierwszych dwóch latach koszty te będą wyższe i będą wynosić ok. 1 000 tys. zł rocznie.

Z kolei zgodnie z informacją Ministerstwa Edukacji Narodowej szacunkowy koszt opracowania podstawy programowej dla przedmiotu język regionalny – śląski można oszacować na ok. 50 tys. zł, biorąc pod uwagę wszystkie etapy kształcenia uczniów.

Odnosząc się do wymagań kwalifikacyjnych do nauczania języka śląskiego, Ministerstwo Edukacji Narodowej wskazało, że będą one analogiczne do obowiązujących obecnie wymagań kwalifikacyjnych niezbędnych do nauczania języka regionalnego⁶⁶. Jednocześnie MEN dodało, że aktualnie minister właściwy

⁶⁵ W 2020 r. wydano 101 000 zł (1 książka pomocnicza), w 2021 r. – 262 500 zł (2 podręczniki), w 2022 r. – 128 000 zł (1 książka pomocnicza), w 2023 r. – 286 800 zł (1 podręcznik i 1 książka pomocnicza) oraz w 2024 r. – 293 500 zł (1 podręcznik i 1 książka pomocnicza), DWST-WSST.318.2814.2025.AJ, 13 czerwca 2025 r.

⁶⁶ Zgodnie z przepisami § 15 rozporządzenia Ministra Edukacji i Nauki z dnia 14 września 2023 r. w sprawie szczegółowych kwalifikacji wymaganych od nauczycieli (Dz. U. z 2023 r., poz. 2102)

do spraw oświaty i wychowania przygotował projekt zmiany przepisów dotyczących wymagań kwalifikacyjnych do nauczania języka regionalnego. Zgodnie z opracowanym projektem kwalifikacje do jego nauczania będą posiadały także osoby, które ukończyły studia pierwszego stopnia lub drugiego stopnia lub jednolite studia magisterskie w zakresie języka regionalnego (bez względu na to czy zrealizowane przez nie studia były prowadzone zgodnie z nowym standardem kształcenia czy też zgodnie z przepisami obowiązującymi przed dniem 3 sierpnia 2019 r.), i posiadają przygotowanie pedagogiczne⁶⁷. Stosownie do powyższego, kwalifikacje do nauczania języka śląskiego (tj. języka regionalnego) będą posiadały osoby, które ukończą co najmniej studia pierwszego stopnia w zakresie języka śląskiego i będą posiadały przygotowanie pedagogiczne. Ministerstwo Edukacji Narodowej szacuje, że w przypadku 3-semesteralnych studiów podyplomowych przygotowujących psychologiczno-pedagogicznie i dydaktycznie do nauczania języka obcego koszt kształcenia na tych studiach może wynosić od 7 000 zł do 11 000 zł, natomiast kształcenie na studiach pierwszego stopnia przygotowujących do zajmowania stanowiska nauczyciela języka obcego to koszt ok. 30 000 zł (tj. ok. 5 000 zł za jeden semestr kształcenia na studiach).

Wnioskodawcy przewidują, że w 2025 r. na przygotowanie do nauczania języka śląskiego konieczne będzie zabezpieczenie środków w wysokości 2 000 tys. zł. Z szacunku wynika, że kwota ta pozwoli na rozpoczęcie studiów (koszt 2 semestrów) przez 195 nauczycieli i przygotowanie podstawy programowej nauczania języka śląskiego.

Ad. 2.

Realizacja obowiązku organów władzy publicznej w celu wspierania działalności zmierzającej do zachowania i rozwoju języka śląskiego jako języka regionalnego, działalności zmierzającej do ochrony, zachowania i rozwoju

kwalifikacje do nauczania lub prowadzenia w przedszkolach, szkołach, grupach lub oddziałach zajęć umożliwiających uczniom należącym do mniejszości narodowych, mniejszości etnicznych lub społeczności posługującej się językiem regionalnym, podtrzymywanie poczucia tożsamości narodowej, etnicznej lub językowej, posiadają osoby, które mają kwalifikacje wymagane do zajmowania stanowiska nauczyciela – określone w § 3 lub § 4 tego rozporządzenia – oraz znają język danej mniejszości narodowej, mniejszości etnicznej lub język regionalny, w którym nauczają lub prowadzą zajęcia. Znajomość tego języka potwierdza się: (1) dyplomem ukończenia studiów na kierunku filologia w specjalności danego języka obcego lub lingwistyki stosowanej w zakresie danego języka obcego lub na kierunku nauczanie języków obcych w zakresie danego języka obcego lub (2) dyplomem ukończenia nauczycielskiego kolegium języków obcych w specjalności danego języka obcego lub (3) świadectwem znajomości danego języka, o którym mowa w przepisach wydanych na podstawie art. 11 ust. 3 Ustawy lub (4) zaświadczeniem wydanym przez organizację społeczną mniejszości narodowej, mniejszości etnicznej lub społeczności posługującej się językiem regionalnym. Ponadto, w myśl przepisów § 15 rozporządzenia w sprawie szczegółowych kwalifikacji wymaganych od nauczycieli, kwalifikacje do nauczania języka regionalnego, posiadają również osoby, które ukończyły studia prowadzone zgodnie z nowym standardem kształcenia lub przepisami obowiązującymi przed dniem 3 sierpnia 2019 r. w zakresie danego języka regionalnego, i posiadają przygotowanie pedagogiczne. Przez nowy standard kształcenia należy rozumieć przepisy określone w rozporządzeniu Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 25 lipca 2019 r. w sprawie standardu kształcenia przygotowującego do wykonywania zawodu nauczyciela, Dz. U. z 2024 r., poz. 453 (DWST-WSST.318.2814.2025.AJ, 13 czerwca 2025 r.).

⁶⁷ Projekt rozporządzenia zmieniającego rozporządzenie w sprawie szczegółowych kwalifikacji wymaganych od nauczycieli znajduje się na ostatnim etapie prac legislacyjnych.

tożsamości kulturowej mniejszości posługującej się językiem śląskim jako językiem regionalnym, a także integracji obywatelskiej i społecznej wiąże się z:

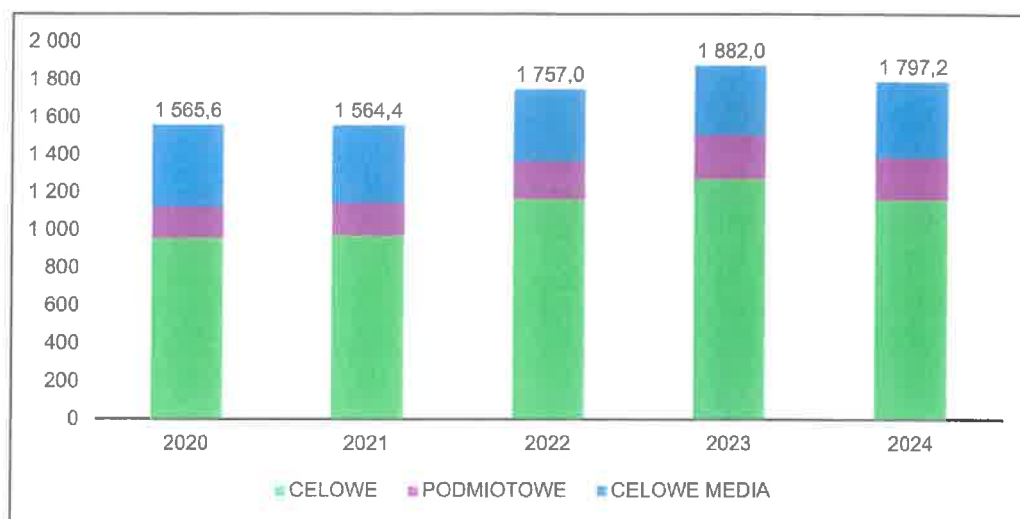
- przyznawaniem dotacji celowych na realizację zadań związanych z działalnością instytucji kulturalnych, ruchu artystycznego i twórczości mniejszości lub społeczności posługującej się językiem regionalnym oraz imprez artystycznych mających istotne znaczenie dla kultury mniejszości lub dla zachowania i rozwoju języka regionalnego; wydawanie książek, czasopism, periodyków i druków ulotnych w językach mniejszości, w języku regionalnym lub w języku polskim, w postaci drukowanej oraz w innych technikach zapisu obrazu i dźwięku; wspieranie programów telewizyjnych i audycji radiowych realizowanych przez mniejszości lub społeczność posługującą się językiem regionalnym; ochronę miejsc związanych z kulturą mniejszości lub z językiem regionalnym; działalność świetlicową; prowadzenie bibliotek oraz dokumentacji życia kulturalnego i artystycznego mniejszości lub bibliotek oraz dokumentacji dotyczących języka regionalnego; edukację dzieci i młodzieży realizowaną w różnych formach; propagowanie wiedzy o mniejszościach lub o języku regionalnym, a także remonty obiektów budowlanych służących zachowaniu tożsamości kulturowej mniejszości albo zachowaniu i rozwojowi języka regionalnego;
- przyznawaniem dotacji podmiotowych organizacjom mniejszości będącym organizacjami pozarządowymi lub instytucjom kulturalnym mającym istotne znaczenie dla kultury mniejszości lub zachowania i rozwoju języka regionalnego.

W 2024 r. w ramach dotacji przyznanych decyzjami ministra właściwego do spraw wyznań religijnych oraz mniejszości narodowych i etnicznych na realizację zadań mających na celu zachowanie i rozwój języka regionalnego, w tym otwarte konkursy ofert, ogłaszane w trybie ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie, wydatkowano łącznie 1 797,2 tys. zł, z tego na dotacje celowe kwotę – 1 166,6 tys. zł, na dotacje podmiotowe – 222,7 tys. zł oraz na dotacje celowe – media⁶⁸ kwotę 407,9 tys. zł. Są to wielkości, które nie odbiegają od wydatków w latach poprzednich (zob. Wykres 1)⁶⁹.

⁶⁸ MSWiA udziela organizacjom kaszubskim (wsparcie języka regionalnego) dotacji na funkcjonowanie środków masowego przekazu. Dotyczą one takich obszarów, jak: dzienniki i czasopisma, książki i druki ulotne oraz radio i telewizja. Ponadto, telewizja publiczna i radiofonia nadają audycje adresowane do społeczności kaszubskiej.

⁶⁹ Informacja nr 1 MSWiA (DWRMNI E) z 4 VI 2025 r.

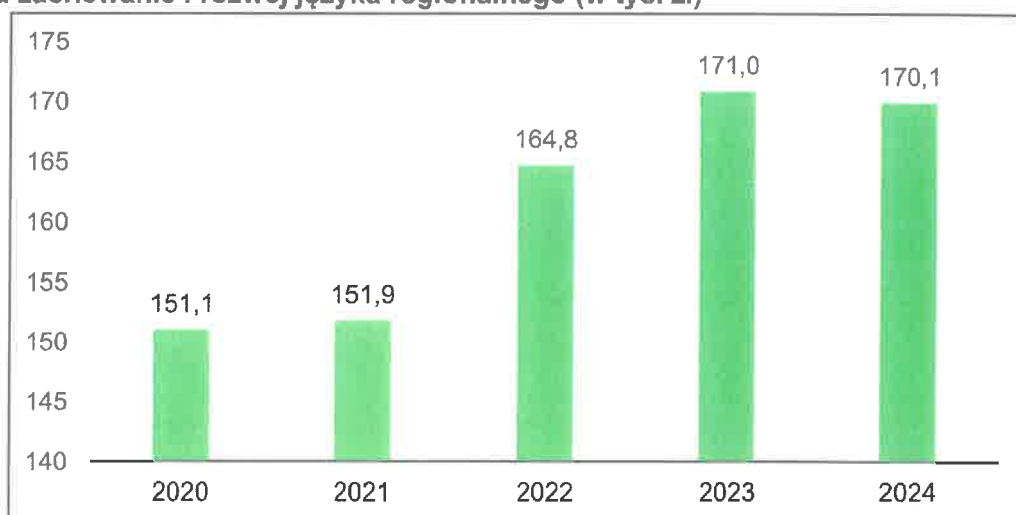
Wykres 1. Dotacje przyznane decyzjami ministra właściwego do spraw wyznań religijnych oraz mniejszości narodowych i etnicznych na realizację w latach 2020–2024 zadań mających na celu zachowanie i rozwój języka regionalnego, w tym otwarte konkursy ofert, ogłaszane w trybie ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (w tys. zł)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MSWiA – DWRMNiE 02.06.2025 r.

W ramach dotacji celowych przyznanych decyzjami ministra właściwego do spraw wyznań religijnych oraz mniejszości narodowych i etnicznych jednostkom zaliczanym do sektora finansów publicznych na realizację w 2024 r. zadań mających na celu zachowanie i rozwój języka regionalnego wydatkowano środki w łącznej kwocie 170,0 tys. zł⁷⁰. Również są to wielkości, które nie odbiegają od wydatków w latach poprzednich (zob. Wykres 2).

Wykres 2. Dotacje przyznawane decyzjami ministra właściwego do spraw wyznań religijnych oraz mniejszości narodowych i etnicznych jednostkom zaliczanym do sektora finansów publicznych na realizację w latach 2020–2024 zadań mających na celu zachowanie i rozwój języka regionalnego (w tys. zł)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MSWiA – DWRMNiE 02.06.2025 r.

W 2025 r. w ustawie budżetowej w części 43 – Wyznania religijne oraz mniejszości narodowe i etniczne, której dysponentem jest minister właściwy do spraw wyznań religijnych oraz mniejszości narodowych i etnicznych, na zadania mające na celu ochronę, zachowanie i rozwój tożsamości kulturowej mniejszości narodowych i etnicznych lub zachowanie i rozwój języka regionalnego, o których mowa w art. 18 ust. 2 pkt 1, 3-9 ustawy, na język regionalny tj. kaszubski przeznaczana jest kwota około 2 mln zł rocznie⁷¹.

Na tle powyższych informacji wydaje się, że potencjalne koszty wynikające z realizacji projektowanych zmian po stronie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji mogą być wyższe niż wskazał Wnioskodawca.

Ad 3.

Udział uprawnionych wnioskodawców w programach Instytutu Różnorodności Językowej Rzeczypospolitej⁷² na rzecz podtrzymania tożsamości kulturowej mniejszości narodowych i etnicznych oraz zachowania i rozwoju języka śląskiego jako języka regionalnego (w tym zadań wykraczających poza zakres określony w ustawie) odbywa się w formie otwartego konkursu dotacyjnego⁷³.

IRJR w ramach edycji pilotażowej realizuje program „Różnorodność językowa”, którego celem jest m.in. promocja wielojęzyczności i różnorodności kulturowej poprzez upowszechnianie wiedzy o językach mniejszości narodowych i etnicznych, języku regionalnym, polskim języku migowym oraz innych, lokalnych i regionalnych odmianach językowych występujących współcześnie w Polsce; wspieranie działalności kulturalnej ważnej dla zachowania i rozwoju tożsamości narodowej, etnicznej, lokalnej lub regionalnej szczególnie takiej, dla której język jest podstawową formą wyrazu; budowanie świadomości, że język jest nie tylko środkiem komunikacji, ale także fundamentem tożsamości kulturowej, unikalnego sposobu widzenia i interakcji ze światem, a także zachowanie, wspieranie i rozwój różnorodności językowej oraz dokumentacja dziedzictwa językowego Polski. Środki finansowe w programie „Różnorodność językowa” przeznaczone na wsparcie działań na rzecz społeczności językowych⁷⁴ przyznawane są w formie otwartego

⁷⁰ Zdecydowana większość tych środków (110 tys. zł) była dla Uniwersytetu Gdańskiego na prowadzenie kierunku Etnofilologia kaszubską, Informacja nr 1 MSWiA (DWRMNIe) z 4 VI 2025 r.

⁷¹ Informacja nr 3 MSWiA (DWRMNIe) z 25 VI 2025 r.

⁷² Instytut Różnorodności Językowej Rzeczypospolitej jest państwową instytucją kultury utworzoną na podstawie zarządzenia Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 25 kwietnia 2024 r. w sprawie utworzenia państwowej instytucji kultury – Instytutu Różnorodności Językowej Rzeczypospolitej (Dz. Urz. MKiDN z 2024 r. poz. 49). Przedmiotem jego działania jest m.in.; wsparcie dla społeczności, organizacji pozarządowych i instytucji działających na rzecz zachowania i rozwoju różnorodności językowej.

⁷³ Podstawą prawną programów zarządzanych przez IRJR jest rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 18 grudnia 2018 r. w sprawie zakresu zadań objętych mecenatem państwa, udzielania dotacji celowej na zadania nim objęte oraz udzielania dofinansowań podmiotom prowadzącym działalność w dziedzinie kultury i ochrony dziedzictwa narodowego (Dz. U. z 2021 r. poz. 2090 ze zm.).

⁷⁴ Program koncentruje się na przedsięwzięciach zapobiegających odchodzeniu od używania języków mniejszościowych oraz lokalnych odmian językowych, mających na celu wzrost ich prestiżu, także poprzez działania zmierzające do wycofywania terminów pomniejszających wartość danego języka, lokujących go jako podrzędny wobec wyższego, literackiego, w pełni rozwiniętego; przedsięwzięciach na rzecz przywrócenia używania zagrożonego języka we wspólnocie; przedsięwzięciach zmierzających do uzyskania wiedzy na temat sytuacji języków, zakresu ich używania, żywotności; przedsięwzięciach

konkursu dotacyjnego. W 2025 r. w budżecie państwa⁷⁵ na realizację dofinansowań w programie „Różnorodność językowa” zaplanowano dotację celową w kwocie 1 500 tys. zł. W bieżącym roku na realizację zadań mających na celu promowanie, zachowanie i rozwój języka regionalnego – języka kaszubskiego złożono 20 wniosków, z czego dwa uzyskały dofinansowanie na łączną kwotę 126,3 tys. zł. Ponieważ działania IRJR obejmują projekty na rzecz podtrzymania tożsamości kulturowej mniejszości narodowych i etnicznych oraz zachowanie i rozwój języka regionalnego, lecz wykraczają poza zakres określony w Ustawie, to w ramach Programu wnioskowano także o środki na realizację zadań mających na celu promowanie, zachowanie i rozwój języka śląskiego. W konkursie złożono 41 wniosków, z czego 4 uzyskały dofinansowanie na łączną kwotę 165,9 tys. zł⁷⁶. Środki przyznawane są na podstawie rozstrzygnięć ogłaszanych konkursów, stąd na etapie planowania niemożliwe jest określenie poziomu dofinansowania rozwoju języka śląskiego.

W kontekście powyższych informacji wydaje się, że skutki finansowe wynikające z projektowanej regulacji powinny zostać zabezpieczone w ramach dotychczasowych limitów środków na dotację celową dla IRJR.

Ad. 4.

Z powołaniem dwóch członków – przedstawicieli społeczności posługującej się językiem śląskim – do Komisji Wspólnej Rządu i Mniejszości Narodowych i Etnicznych (dalej: Komisja) wiążą się koszty wynikające z uprawnienia przedstawicieli organizacji mniejszości oraz społeczności posługującej się językiem regionalnym uczestniczących w pracach Komisji do zwrotu kosztów podróży i noclegów, na zasadach określonych w przepisach dotyczących wysokości oraz warunków ustalania należności przysługujących pracownikowi zatrudnionemu w państwowej lub samorządowej jednostce sfery budżetowej z tytułu podróży służbowej na obszarze kraju, wydanych na podstawie art. 775 § 2 Kodeksu pracy⁷⁷.

W Komisji Wspólnej Rządu i Mniejszości Narodowych i Etnicznych społeczność kaszubską reprezentuje dwóch przedstawicieli⁷⁸. Zgodnie z informacją MSWiA, w 2025 r. przewiduje się, że koszt dojazdu jednego przedstawiciela bez

mających na celu rozbudzenie zainteresowania zróżnicowaniem językowym Polski oraz upowszechnienie wiedzy o używanych w Polsce językach i lokalnych odmianach językowych, a także wskazanie na wartości związane z różnorodnością językową i kulturową.

⁷⁵ Kwota dotacji z budżetu państwa zaplanowana w ustawie budżetowej na 2025 r. dla IRJR wynosi ogółem 5 150 tys. zł, z tego dotacja podmiotowa – 3 500 tys. zł, dotacja celowa na wydatki bieżące – 150 tys. zł oraz dotacja celowa z przeznaczeniem na realizację dofinansowań w programie „Różnorodność językowa” – 1 500 tys. zł. Informacja IRJR z dnia 9 czerwca 2025 r.

⁷⁶ Informacja IRJR z dnia 9 czerwca 2025 r. Zob. także Wyniki naboru w programie Różnorodność Językowa 2025 – <https://bip.irjr.pl/irj/program-dotacyjny-roznorodnosc/16027.Wyniki-naboru.html> oraz Podsumowanie naboru wniosków do programu dotacyjnego „Różnorodność Językowa” 2025 – <https://irjr.pl/wp-content/uploads/2025/05/Podsumowanie-naboru-Piotr.pdf>.

⁷⁷ Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 25 marca 2002 r. w sprawie warunków ustalania oraz sposobu dokonywania zwrotu kosztów używania do celów służbowych samochodów osobowych, motocykli i motorowerów niebędących własnością pracodawcy określa stawki.

⁷⁸ Zgodnie z informacją nr 2 MSWiA (DWRMnIE) 25 VI 2025 r. koszt dojazdu jednego z przedstawicieli na posiedzenie Komisji Wspólnej oscyluje w kwocie około 920 zł.

noclegu, przy założeniu 4-krotnego udziału w posiedzeniu⁷⁹ wyniesie około 4 tys. zł. Dysponent szacuje, że jednostkowy koszt udziału przedstawiciela w Komisji reprezentującego społeczność posługującą się językiem śląskim ukształtuje się na poziomie przedstawiciela społeczności kaszubskiej⁸⁰. W związku z powyższym należy liczyć się z dodatkowymi rocznymi kosztami w kwocie 8 tys. zł, przy czym skutki finansowe wynikające z projektowanej regulacji powinny zostać zabezpieczone w ramach dotychczasowych limitów środków pozostających w dyspozycji dysponenta części 43 – Wyznania religijne oraz mniejszości narodowe i etniczne bez konieczności ubiegania się o dodatkowe środki z budżetu państwa.

Ad. 5.

Nadanie statusu języka regionalnego etnolektowi śląskiemu oznacza, iż w gminach, w których liczba mieszkańców należących do mniejszości jest nie mniejsza niż 20% ogólnej liczby mieszkańców gminy i które zostały wpisane do Rejestru gmin, istnieje konieczność wprowadzenia dodatkowych nazw, o których mowa w art. 12 ust. 1 ustawy. W praktyce oznacza to konieczność wymiany tablic z polskimi nazwami ulic oraz urzędów na tablice z nazwami dwujęzycznymi, których koszty ponosi gmina oraz tablic z nazwami miejscowości na analogiczne dwujęzyczne tablice, których koszty ponosi budżet państwa. Powyższe koszty będą kosztami jednorazowymi, gdyż można założyć, iż wymiana tablic jest konieczna w okresie minimum 10-letnim.

W związku z powyższym projektowana zmiana może wiązać się z kosztami wymiany tablic z nazwami na dwujęzyczne na terenie 62 gmin. Na wysokość wydatków z tym związanych wpływ będzie miało kilka czynników: koszt jednostkowy tablicy – cena zakupu każdej tablicy adresowej, która zależy od jej materiału (np. metal, plastik), wielkości i wykonania; liczba tablic do wymiany – zależna od liczby budynków, która będzie wymagać nowych tablic, koszty montażu – koszt robocizny za każdą tablicę; koszty transportu – koszty logistyczne na wypadek jeśli tablice są dostarczane z odległego miejsca; koszty administracyjne – np. przygotowanie dokumentacji, uchwały czy ogłoszenie przetargu.

Zważywszy na liczbę czynników, która może wpływać na koszty związane z wprowadzeniem dodatkowych nazw miejscowości lub obiektu fizjograficznego w języku mniejszości (koszty budżetów JST), oraz kosztów związanych z wymianą tablic informacyjnych, wynikającą z ustalenia dodatkowej nazwy miejscowości lub obiektu fizjograficznego w języku mniejszości w gminach (koszty budżetu państwa), które mogłyby być wpisane do Rejestru gmin⁸¹ (zob. art. 12 ustawy), wydatki można szacować m.in. na podstawie danych o społeczności śląskiej z NSP 2021, identyfikując 62 gminy z liczbą mieszkańców należących do mniejszości nie mniejszą niż 20% ogólnej liczby mieszkańców gminy⁸². Szacunku kosztów

⁷⁹ Strona mniejszościowa postuluje, by spotkania odbywały się 4 razy w roku. Informacja nr 2 MSWiA (DWRMNIe) z 25 VI 2025 r.

⁸⁰ Informacja nr 3 MSWiA (DWRMNIe) z 25 VI 2025 r.

⁸¹ Rejestr gmin – <https://www.gov.pl/web/mniejszosci-narodowe-i-etniczne/rejestr-gmin-na-ktorych-obszarze-sa-uzywane-nazwy-w-jezyku-mniejszosci2>.

⁸² Znajdują się one w dwóch województwach: opolskim oraz śląskim. Zamieszkuje je łącznie 365 110 osób deklarujących identyfikację narodowo-etniczną jako śląską (wyrażoną w pierwszej lub drugiej

dokonano opierając się na historycznych danych dotyczących kosztów wymiany tablic w dwóch gminach wiejskich⁸³. Po zdeflowaniu zmianą cen koszty te w cenach 2024 r. wynoszą: gmina Orla – 141 120 zł, a gmina Cisek 78 385 zł⁸⁴. Ponieważ koszty wymiany tablic ponoszą zarówno JST, jak i budżet państwa, ze względu na brak tak szczegółowych danych pominięto w obliczeniach ten podział. Ponadto uznano, iż wielkość kosztów poniesionych przez poszczególne gminy jest proporcjonalna do liczby mieszkańców danej gminy. Oznacza to, iż im gmina liczniej zamieszкана, tym wyższe koszty wymiany tablic. Z dokonanych obliczeń wynika, że przeciętny koszt wymiany tablic na mieszkańca to 30,7 zł w gminie Cisek i 25,9 zł w gminie Orla⁸⁵. Ze względu na fakt, iż ewentualna wymiana nastąpi prawdopodobnie najwcześniej w 2026 r., co oznacza koszty zwiększone o nieuwzględnioną jeszcze inflację z 2025 r., w dalszej analizie przyjęto koszt wymiany na mieszkańca na poziomie 31 zł. Na tej podstawie całkowite koszty wymiany tablic na tablice dwujęzyczne można szacować na poziomie ok. 41 mln zł.

Ponadto po stronie korzyści dla sektora finansów publicznych (SFP) można zaliczyć wpływy podatkowe z tytułu podatku PIT, płatności składek na Fundusz ubezpieczeń społecznych oraz Fundusz Pracy oraz podatku VAT związane ze wzrostem dochodów pracobiorców oraz zwiększonego obrotu gospodarczego podmiotów zaangażowanych w realizację powyższych zmian. Ponieważ szczegółowe wyliczenie takich wartości wymagałoby dostępu do szczegółowych danych dotyczących umów zawartych przez poszczególne gminy z konkretnymi wykonawcami, uznano, że bardziej praktyczne będzie przyjęcie *a priori* założenia, iż opłaty te stanowią 30% kosztów całkowitych. Przy takim założeniu można szacować korzyści SFP na poziomie ok. 12 mln zł.

Ad. 6

Zgodnie z przepisami istnieje możliwość przyznania dodatku pracownikom zatrudnionym w urzędzie gminy, z tytułu znajomości języka pomocniczego⁸⁶

deklaracji). Najwięcej takich osób zamieszkuje gminy miejskie (68,5%) a najmniej miejsko-wiejskie (6,8%).

⁸³ Są to:

- gmina Orla położona w województwie podlaskim. W tej gminie w 2011 r. dokonano wymiany ok. 100 tablic na dwujęzyczne. Koszt wymiany wyniósł 90 tys. zł. Zatem średni koszt wymiany jednej tablicy to ok. 900 zł.<https://www.prawo.pl/samorzad/podlaskie-dwujezyczne-tablice-z-nazwami-miejscowosci-w-gminie-orka,81047.html>;

- gmina Cisek położona w województwie opolskim. W tej gminie wymiana 39 tablic miała miejsce w 2006 r., a jej koszt wyniósł 42 255,92 zł, co przekłada się na koszt jednostkowy w kwocie 1 083,49 zł <https://cisek.pl/359/zainstalowano-tablice-z-dwujezycznymi-nazwami-miejscowosci.html>.

⁸⁴ Ponieważ wymiany tablic dokonano w różnych okresach w przeszłości (2006 r. i 2011 r. należy uwzględnić zmiany cen w czasie, czyli obliczenia skumulowanej inflacji oraz zdeflowania cen z roku 2006 i 2011 o zmiany inflacji w okresie do 2024 r. (ostatni okres, za który dostępne są dane o przeciętnej rocznej inflacji). Od 2006 r. ceny wzrosły o 85,5% a od 2011 r. o 56,8% (obliczeń dokonano w oparciu o wzór na skumulowaną inflację: $\text{skumulowana inflacja} = [(1+r_1)(1+r_2)(1+r_3 \dots n) - 100]$, gdzie $r=100$ rok bazowy, i_1 inflacja roczna w i -tym roku, n - kolejny rok).

⁸⁵ $30,7 = 78\,384,73 / 2\,544$, $25,9 = 141\,120 / 5\,449$.

⁸⁶ W gminie wpisanej do Urzędowego Rejestru Gmin pracownikom zatrudnionym w urzędzie gminy, w jednostkach pomocniczych gminy oraz w gminnych jednostkach i zakładach budżetowych może być przyznany dodatek z tytułu znajomości języka pomocniczego obowiązującego na terenie tej gminy. Zasady przyznawania dodatku oraz jego wysokość określają przepisy dotyczące zasad wynagradzania pracowników samorządowych, por. art. 11 ust. 1 Ustawy. Koszty dodatku ponosi budżet gminy.

obowiązującego na terenie gminy w przypadku gmin wpisanych do Urzędowego Rejestru Gmin⁸⁷. Przyznanie tego dodatku uzależnione jest od decyzji Rady Gminy i w związku z tym nie jest możliwe na obecnym etapie wyliczenie obciążenia budżetów JST tymi kosztami.

W trakcie przeprowadzonych konsultacji społecznych nie wskazano istotnych informacji dotyczących skutków finansowych projektu dla sektora finansów publicznych.

IX. Inne skutki projektowanej ustawy

Nie zidentyfikowano innych skutków wejścia w życie projektowanej ustawy.

X. Zmiana obciążeń administracyjnych

Projektowana regulacja będzie oddziaływać m.in. na organy władzy publicznej, (m.in. poprzez obowiązek podejmowania odpowiednich środków w celu wspierania działalności zmierzającej do zachowania i rozwoju języka śląskiego; środkami tymi mogą być w szczególności dotacje celowe lub podmiotowe z części budżetu państwa, której dysponentem jest minister właściwy do spraw wyznań religijnych oraz mniejszości narodowych i etnicznych), ministra właściwego do spraw oświaty i wychowania, do spraw kultury i dziedzictwa narodowego, wojewodów, Komisję Wspólną Rządu i Mniejszości Narodowych i Etnicznych, Prezesa Rady Ministrów, jednostki samorządu terytorialnego. Wejście w życie przedmiotowych regulacji spowoduje zatem zmianę obciążeń regulacyjnych w powyższym zakresie.

Projektowana regulacja może przyczynić się do wzrostu obciążeń administracyjnych dysponenta kwoty potrzeb oświatowych – ministra właściwego do spraw oświaty i wychowania, a także dysponenta części 43 – Wyznania religijne oraz mniejszości narodowe i etniczne – ministra właściwego do spraw wyznań religijnych oraz mniejszości narodowych i etnicznych, związanych ze zwiększeniem liczby procedur oraz dokumentacji dotyczącej wprowadzenia nauczania języka śląskiego jako języka regionalnego. Ponadto może przyczynić się do zwiększenia dokumentacji w jednostkach samorządu terytorialnego i nakłada nowe obowiązki administracyjne związane z nauczaniem języka śląskiego jako języka regionalnego w niektórych gminach.

⁸⁷ Urzędowy Rejestr Gmin – <https://www.gov.pl/web/mniejszosci-narodowe-i-etniczne/urzedowy-rejestr-gmin-w-ktorych-jest-uzywany-jezyk-pomocniczy2>.

XI. Konkluzje

1. Skutki prawne: Skutkiem wejścia w życie proponowanych zmian będzie rozszerzenie ustawowego katalogu języków regionalnych. Rozwiązanie proponowane w projekcie, w myśl którego język śląski będzie drugim – obok języka kaszubskiego – językiem regionalnym, spowoduje liczne skutki prawnych w obszarach administracji rządowej, samorządowej, oświacie czy radiofonii i telewizji. Ponadto, przewidziana jest nowelizacja kilku innych aktów prawnych, co jest konsekwencją przyznania językowi śląskiemu statusu języka regionalnego.

Projektowana ustawa nie nasuwa wątpliwości co do zgodności z EKPC. Przyjęcie proponowanych regulacji może skutkować koniecznością podjęcia działań określonych w Europejskiej Karcie języków regionalnych lub mniejszościowych.

2. Skutki społeczne: Społeczne skutki nadania językowi śląskiemu (*ślōnskiej gōdce*) formalnego statusu języka regionalnego wiążą się z jego standaryzacją, ochroną przed zanikaniem oraz wypełnieniem oczekiwań części śląskich regionalistów. W praktyce osiąganie tych celów ma wiele uwarunkowań – zależy od zaangażowania śląskiej społeczności (np. skali zainteresowania rodziców nauką ich dzieci skodyfikowanego śląskiego w szkole, aktywności śląskich organizacji) oraz od sprawności działań organów rządowych i samorządowych, szkół wyższych. Niezamierzone, a możliwe skutki projektu to potęgowanie pewnych obaw społecznych, że szczególny status języka śląskiego jest etapem działań zmierzających do osiągnięcia autonomii, czy nawet dążeń separatystycznych w regionie.

3. Skutki gospodarcze: Projektowana regulacja jedynie w marginalnym stopniu będą oddziaływać na przedsiębiorców, konsumentów i sytuację na rynku pracy.

4. Skutki finansowe: Projektowana regulacja będzie miała wpływ na sektor finansów publicznych, w tym na budżet państwa i budżety jednostek samorządu terytorialnego. Zwiększonych wydatków należy przede wszystkim oczekiwać w związku z kosztami organizacji nauczania języka regionalnego. Koszty nauczania języka śląskiego jako języka regionalnego mogą według szacunków znacznie przekraczać przewidywania Wnioskodawców. Rzeczywiste koszty nauczania języka śląskiego będą jednak zależeć od liczby uczniów, która faktycznie podejmie naukę języka i od praktycznej organizacji tego nauczania w szkołach. Pozostałe elementy wpływające na skutki finansowe projektowanych rozwiązań z uwagi na relatywnie nie duże znaczenie powinny mieć ograniczony wpływ na politykę wydatkową budżetu państwa i budżetów jednostek samorządu terytorialnego.

5. Rozwiązania zagraniczne: Analiza podejścia różnych państw członkowskich UE do ochrony języków regionalnych i mniejszościowych pokazuje, że nie ma jednego uniwersalnego modelu ich klasyfikacji ani wsparcia. Pomimo odwoływania się do Europejskiej Karty Języków Regionalnych lub Mniejszościowych, sposób interpretacji i implementacji jej przepisów jest wysoce zróżnicowany. Wynika to

z faktu, że Karta celowo unika sztywnych definicji "języka regionalnego" i "języka mniejszościowego", pozostawiając państwu elastyczność w dostosowaniu do ich specyficznych uwarunkowań historycznych, politycznych, ekonomicznych i społecznych.

Autorzy:

dr Marek Jaśkowski, ekspert ds. legislacji (pkt I-III)

Natalia Firlej, specjalistka w Wydziale Oceny Skutków Regulacji (pkt IV, XI.5)

Joanna M. Karolczak, ekspert ds. legislacji (pkt V.1, XI.1.1)

prof. Krzysztof Wojtyczek, ekspert ds. legislacji (pkt V.2, XI.1.2)

Justyna Osiecka-Chojnacka, specjalista ds. społecznych (pkt. VI, X, XI.2)

dr Adrian Grycuk, specjalista ds. systemu gospodarczego (pkt. VII, X, XI.3)

dr Olga Olkowska, dr Krzysztof Wołowicz specjaliści ds. finansów publicznych (pkt. VIII, X, XI.4)

Akceptował:

Wicedyrektor Biura Ekspertyz
i Oceny Skutków Regulacji

Ziemowit Cieślik

/podpisano elektronicznie/